152.4
ก522
ร.2

บริจาค

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

The study of characteristic in Discipline and Emotional Quatient of the Lower Secondary students under the Ministry of Education

9 ธ.ค. 2551

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรมล แจ่มจำรัส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ พงศ์กล่ำ
อาจารย์นที ศิริมัย

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2548

S341409

การวิจัยเรื่อง

การศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ได้รับทุนอุดหนุนจาก
งบประมาณแผ่นดิน
ประจำปี 2548
ตามสัญญา 018/2548

คำนำ

การวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2548ตามสัญญา 018/2548 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ดำเนินการให้ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณครู อาจารย์ บิดามารดา โรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยหวังว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ที่จะใช้เป็นแนวทาง และข้อมูลพื้นฐานสำหรับอาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาเยาวชนของประเทศในการพัฒนาคุณธรรมความมีวินัย และพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานอื่นๆ แก่เด็ก เยาวชนของประเทศต่อไป โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายประกันคุณภาพ/วิจัยและพัฒนาบุคลากร
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ และเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่ภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 870 คน 3 โรงเรียน และนักเรียนนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 1,119 คน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดความมีวินัยและแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา คือ เพศ พื้นที่อยู่อาศัย ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง ตัวแปรตาม คือ คะแนนเฉลี่ยความมีวินัย และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ t-test และ one-way Analysis of variance

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีพฤติกรรมความมีวินัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์มากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่มีพื้นที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนแตกต่างกันมีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง และผลการเรียนต่ำ ตามลำดับ แต่นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

Abstract

The purposes of the study about the disciplining behavior and Emotional Quotient of the lower secondary students in the schools under the Ministry of Education are as followings : 1) to study about the disciplining behavior and Emotional Quotient 2) to study the relationship between the disciplining behavior and Emotional Quotient 3) to compare the disciplining behavior and Emotional Quotient of the lower secondary students in the schools under the Ministry of Education.

The population of this study were the lower secondary students in the schools under the Ministry of Education in the central region. The samples consisted of 870 lower secondary students in the secondary semester of 2005 academic year. (3 schools in Bangkok and neighboring area) and 1,119 students outside Bangkok (3 schools). The instrument used for collecting data were two forms of questionnaire. Form 1, collected data regarding disciplining behavior. Form 2, collected data regarding Emotional Quotient. The independent variables used in this study were sexes, living areas, educational results and the parents' careers. The dependent variables were the average points of the students' disciplinary and the average points of their Emotional Quotient. The statistic methods such as T-test and one-way Analysis variance were used in this study.

The study results were as follows : 1) the students in lower secondary of the schools under the Ministry of Education had disciplining behavior at the high level but their Emotional Quotient in al aspect were at the average level. The disciplining behavior and the Emotional Quotient were significantly different at the .05 level. 2) The disciplining behavior and the Emotional behavior in boys and girls were significantly different at the .05 level. The girls have more points average in disciplining behavior and Emotional Quotient than the boys. 3) The different living areas of the students were found to be related to disciplining behavior and Emotional Quotient. It was significantly different at the .05 level. The students who live outside Bangkok or neighboring area have higher grade average in disciplining behavior and Emotional Quotient than the students who live in Bangkok and neighboring area. 4) The different in the grade point average was found to be related to disciplining behavior and Emotional Quotient. It was significantly different at .05 level. The students who have high grade point average have higher average points in disciplining behavior and Emotional Quotient than the students who have low grade point average. The different in careers of the parents was found not to be related to disciplining behavior and Emotional Quotient.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1. บทนำ		1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย	4
	ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบการศึกษาวิจัย	7
	สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	7
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย	8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	35
3. วิธีดำเนินการวิจัย		59
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	60
	การดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
	การดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย	64
	การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล	64
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		68
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	68
	การวิเคราะห์ข้อมูล	68
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
5. สรุปผลการวิจัย		76
	สรุปผลการวิจัย	77

บทที่		หน้า
	อภิปรายผลการวิจัย	79
	ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก ก. แบบวัดความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ		94
ภาคผนวก ข. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบวัดความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ		112
ภาคผนวก ค. รายชื่อโรงเรียนในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัย		114

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1. แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ พื้นที่อยู่อาศัย ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง (N = 1,989) 69

2. คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (N = 1,989) 71

3. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (N = 1,989) 71

4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามเพศ (N = 1,989) 72

5. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามพื้นที่อยู่อาศัย (N = 1,989) 72

6. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามผลการเรียน (N = 1,989) 73

7. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามผลการเรียน (N = 1,989) 73

8. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามผลการเรียน เป็นรายคู่ (N = 1,989) 74

ตาราง หน้า

9. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง (N = 1,989) 74

10. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการจำแนกตาม อาชีพของผู้ปกครอง (N = 1,989) 75

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ฐานรากของสังคมมีคุณภาพและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะที่ผ่านมายังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ส่งผลให้คนไทยจำนวนมากยังขาดภูมิคุ้มกัน และไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัฒน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งขาดโอกาสในการเข้าถึงและไม่ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันความมั่นคงทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส นอกจากนั้นความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากการจัดการพื้นที่แบบแยกส่วนการพัฒนาเมืองและชนบทออกจากกัน ทำให้การเติบโตของเมืองไม่ได้เกื้อหนุนการพัฒนาชนบทเท่าที่ควร ขณะเดียวกันปัญหาสังคมที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างสำคัญระดับชาติ ทั้งปัญหายาเสพติด ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การทุจริตการประพฤติมิชอบมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งปัญหาความเสื่อมถอยของคนในชาติ ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่อยหรอและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้การจัดการฟื้นฟูบูรณะที่ทำได้ค่อนข้างจำกัด ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน รวมทั้งเป็นปัจจัยบั่นทอนความเข้มแข็งฐานรากของสังคมไทยอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 1) ที่กล่าวถึงการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาว่า การพัฒนาประเทศไทยที่เป็นมาโดยลำดับก่อให้เกิดสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากสังคมเกษตรกรรมในอดีต เป็นสังคมอุตสาหกรรมในปัจจุบันและเข้าสู่สังคมข่าวสารข้อมูลในอนาคตอันใกล้นี้ การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมดังกล่าวย่อมนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของแบบแผนวิถีดำเนินชีวิตของบุคคลในที่สุด กล่าวคือ จากสภาพสังคมเกษตรกรรมที่บุคคลมีแบบแผนวิถีดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่รีบเร่ง ประกอบการไม่เคร่งครัดต่อการใช้เวลาในการดำเนินงานและมีความเอื้อเฟื้อแบ่งปันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียง เมื่อเข้าสู่สภาพสังคมอุตสาหกรรมแบบแผนวิถีดำเนินชีวิตของบุคคลก็เปลี่ยนเป็นการเร่งรีบในการดำเนินงานให้ทันกับช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน ความรับผิดชอบการทำงานเป็นไปตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้มอบหมาย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและแบบแผนวิถีดำเนินชีวิตดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า ความมีวินัยของบุคคลหรือประชาชนชาวไทยเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับการที่จะทำให้สังคมหรือประเทศไทยมุ่งพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ ทั้งนี้เนื่องเพราะคนคือผู้สร้างคน

ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 : 37–48) จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองสังคมโดยมุ่งสร้างและปลูกจิตสำนึกในความรักชาติ และความเป็นไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเน้นการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครในการกระตุ้นให้คนไทยมีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคีและความรักชาติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม

จะเห็นได้ว่าการสร้างและปลูกจิตสำนึกในความมีระเบียบวินัย และความสามารถในการแก้ปัญหา ความตระหนักทางจริยธรรม ทักษะทางสังคม การใช้ชีวิตกับผู้อื่น และมีศักยภาพในการเผชิญต่อภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของประเทศและโลกได้อย่างมีความสุข เป็นสิ่งสำคัญซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดลักษณะของสังคมไทยไว้ว่าต้องเข้มแข็งและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (นิธินันท์ ยอแสงวัฒน์, 2546) เนื่องจากความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 5 - 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยไว้พอสรุปได้ดังนี้ วินัยมีความสำคัญต่อครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัย ไม่ว่าจะเป็นวินัยภายนอกหรือวินัยในตนเอง ย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว โดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัว เมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีย่อมเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นกำลังคนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศสืบไป ด้านสังคมเมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ การเคารพและไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามประเพณีแบบแผนปฏิบัติของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข ส่วนด้านเศรษฐกิจในสภาพสังคมไทยปัจจุบันมีการดำเนินงานทางภาคธุรกิจอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่ง ซึ่งผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องรักษาและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ดังนั้นการมีวินัย ตรงต่อเวลา จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้นการมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานทางธุรกิจก็มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญเติบโต เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และด้านการเมืองการที่ประชาชนในสังคมไทยมีความเคารพ ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตน และตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล ด้วยความตระหนักในหน้าที่ของพรรคฝ่ายค้านอย่างแท้จริงสิ่งเหล่านี้เป็นวินัยในตนเองที่สำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศเป็นไปได้โดยง่าย

ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหา ความตระหนักทางจริยธรรม คุณธรรม ทักษะทางสังคม การใช้ชีวิตกับผู้อื่น และความฉลาดที่เกิดจากการเล่น เป็นลักษณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและในทางวิชาการว่าเป็นคนที่พึงประสงค์ของสังคมหรือคนที่มีศักยภาพที่สังคมต้องการ เนื่องจากเป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ มองภาพรวมออก คาดการณ์ได้ค่อนข้างถูกต้อง มีไอคิว อีคิว เอคิว เอสคิว เอ็มคิว และพีคิวดี มีความกระตือรือร้น กล้ารับผิดชอบ เชื่อมั่นตนเอง แต่ขณะเดียวกันก็รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น รู้จุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง และรู้จักปรับปรุงตนเอง มีไหวพริบ รู้เท่าทัน ไม่มองตนเองในแง่ร้าย ไม่มองคนในแง่ร้ายหรือดีเกินไป มีมนุษยสัมพันธ์ดี รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม (นิธินันท์ ยอแสงรัตน์. 2546 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของกรมสุขภาพจิต (2543 : 8) ที่ได้สรุปถึงความสำคัญและหน้าที่ของอารมณ์ไว้ว่า คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงหรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี จะเป็นคนที่รับรู้ เข้าใจและจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นด้วย ซึ่งมักเป็นผู้สำเร็จและความพึงพอใจในชีวิต สามารถสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ได้ และเป็นผู้ที่รู้จักใช้ความคิดอ่านเกี่ยวกับอารมณ์ตนเองและของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี และการประยุกต์ใช้หลักการของความฉลาดทางอารมณ์เข้าสู่ชีวิตประจำวันและงานในหน้าที่ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการด้านอารมณ์บุคลิกภาพ เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัวในการแก้ปัญหาความเครียดและแรงกดดันในชีวิต ตลอดจนสามารถสื่อสารและแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ยอมรับความคิดริเริ่ม ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่ดี ยอมรับฟังความต้องการของผู้อื่นและสามารถตอบสนองได้ดี ส่วนด้านการบริหารจัดการสามารถช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ เข้าใจชีวิตของตนและผู้อื่น รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นไปได้ด้วยดี ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข

จากปัญหาของการพัฒนาสังคมและความสำคัญของความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าว ประกอบกับสภาพปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาไทยในปัจจุบันที่แสดงความก้าวร้าวและก่อปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษา อาทิ การตั้งแก๊งรีดไถเงินเพื่อนหรือรุ่นน้องในโรงเรียน พูดจาส่อเสียดล้อเลียน ข่มขู่คุกคามเด็กที่อ่อนแอกว่า และถึงขั้นรุนแรงใช้อาวุธปืน และทำร้ายร่างกายกันจนนำไปสู่การเสีย ชีวิตก่อนวัยอันสมควร (สารปฏิรูป, 2546 : 33) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการประเมินหลักสูตรของกรมวิชาการ (2542 : 18) ที่พบปัญหาความรุนแรงของเยาวชน นักเรียน คือปัญหาความขัดแย้ง โดยการยกพวกตีกันในหมู่นักเรียน การไม่สามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ขาดวิธีการในผ่อนคลายตนเอง ไม่สามารถอดทนรอคอยเพื่อไปสู่เป้าหมาย ตลอดจนการเกิดปัญหาทางเพศและยาเสพติด เมื่อประสบปัญหาในชีวิต ไม่สามารถหาวิธีแก้ไขได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนเกิดจากปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนไทยในปัจจุบันขาดระเบียบวินัย และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ใน

ระดับสูง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงควรมีการศึกษาวิจัยถึงพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนไทย เพื่อเป็นข้อมูลในการแสวงหาแนวทางในการปลูกฝังความมีวินัยที่จะนำไปสู่การเสริม สร้างความมีวินัย และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนไทยให้มีระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างนักเรียนจำแนกตามเพศ พื้นที่อยู่อาศัย ระดับผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ซึ่งเป็นนักเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 870 คน 3 โรงเรียน และนักเรียนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,119 คน 3 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,989 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

2.1.1 เพศ

- ชาย
- หญิง

2.1.2 พื้นที่อยู่อาศัย

- ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.1.3 ผลการเรียน

- กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง
- กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน
- กลุ่มนักเรียนที่เรียนปานกลาง

2.1.4 อาชีพของผู้ปกครอง

- เกษตรกร
- ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- นักธุรกิจ
- รับจ้าง

2.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

2.2.1 พฤติกรรมความมีวินัย

2.2.2 พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์

<u>นิยามศัพท์เฉพาะ</u>

1. นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547

2. ภาคกลาง หมายถึง ภาคพื้นที่ที่แบ่งตามภูมิศาสตร์ จำนวน 22 จังหวัด

3. พื้นที่อยู่อาศัย หมายถึง เขตพื้นที่ที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กำลังอาศัยอยู่ ได้แก่ประกอบด้วย

3.1 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หมายถึง พื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่ติดต่อกรุงเทพมหานคร 5 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม นนทบุรี และปทุมธานี

3.2 นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หมายถึง พื้นที่นอกเหนือจากกรุงเทพและปริมณฑล มี 16 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี สระบุรี อ่างทอง อยุธยา ลพบุรี นครนายก เพชรบูรณ์ สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี กำแพงเพชร พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ และสุโขทัย

4. พฤติกรรมความมีวินัย หมายถึง ปริมาณการกระทำพฤติกรรมตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ค่านิยมหรือสถานภาพบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบวัดความมีวินัย โดยให้ผู้ตอบระบุระดับการกระทำพฤติกรรมของตนตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้ตอบ ผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมสูง หมายความว่า เป็นผู้มีพฤติกรรมความมีวินัยในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่า โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดระดับพฤติกรรมความมีวินัยจำนวน 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

4.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การรับรู้และกล้ายอมรับผลจากการกระทำที่เกิดจากพฤติกรรมและความคิดของตนเอง ทั้งที่เป็นผลดีและไม่ดีอย่างภาคภูมิใจ ตลอดจนมีความกล้าในการเผชิญปัญหาและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ในทุกสถานการณ์ด้วยตนเอง วัดได้จากผู้ตอบระบุว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด ตามประโยคข้อความที่กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูง หมายความว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าผู้ได้คะแนนต่ำกว่า

4.2 ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักหน้าที่และเอาใจใส่ต่อการกระทำตามหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนอย่างเต็มที่ ตลอดจนมีความละเอียดรอบคอบ ในการวางแผนการทำงานที่ชัดเจนและมีประเมินผลเพื่อปรับปรุงงานตลอดเวลา โดยเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น วัดได้จากผู้ตอบระบุว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด ตามประโยคข้อความที่กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูงจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่า

4.3 ความสามารถควบคุมตนเอง หมายถึง การรับรู้และการแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ตนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากบุคคลอื่น หรือจากการกระทำของตนทั้งที่ดีและไม่เหมาะสม ตลอดจนมีความสามารถในการให้การให้รางวัลและลงโทษตนเองอย่างมีเหตุผล และสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในสังคมได้ วัดได้จากผู้ตอบระบุว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด ตามประโยคข้อความที่กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูง หมายความว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองสูงกว่าผู้ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า

4.4 ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล ตระหนักในความสำคัญถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้ในอนาคต โดยมีการนำข้อมูลจากอดีตและปัจจุบัน เพื่อมาแสวงหาแนวทางเลือก และจัดเตรียมทำแผนงานสำหรับอนาคต ตลอดจนแนวทางในการที่จะเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาในอนาคต วัดได้จากผู้ตอบระบุว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด ตามประโยคข้อความที่กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูงหมายความว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า

4.5 ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลของนักเรียนในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำตามกฎระเบียบข้อบังคับ บทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม อย่างเหมาะสม วัดได้จากผู้ตอบระบุว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใดตามประโยคข้อความที่กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูงหมายความว่าเป็นผู้ที่มีเหตุผลสูงกว่าผู้ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า

5. ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถส่วนตนด้านอารมณ์ และด้านสังคมในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตนเองให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข วัดได้จากผู้ตอบระบุว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใดตามประโยคข้อความที่กำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมสูงหมายความว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า

กรอบการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โดยมีกรอบในการศึกษาวิจัยดังนี้

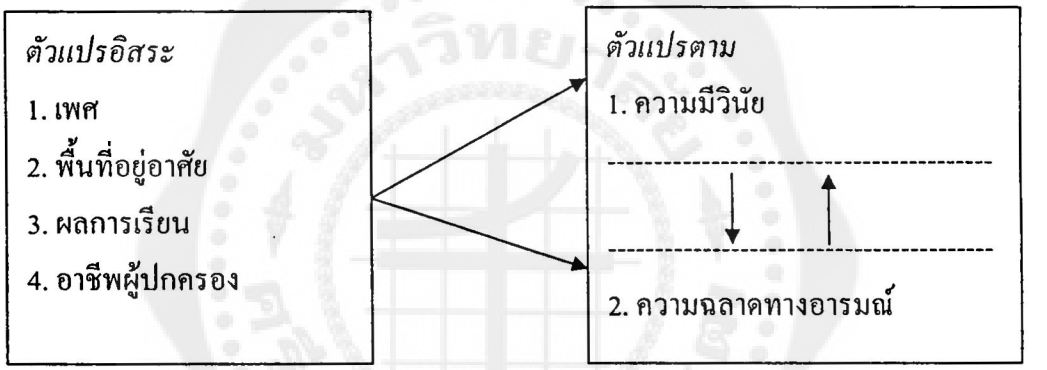

สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

1. พฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับปานกลาง
2. ความมีวินัยของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์
3. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน จะมีความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
4. นักเรียนที่มีพื้นที่อยู่อาศัยต่างกัน จะมีความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
5. นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน จะมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน
6. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน จะมีความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

1. <u>เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย</u>

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

1.1.1 ความหมายของความมีวินัย

ความมีวินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่บัญญัติไว้แล้ว (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 744) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 5) ได้กล่าวถึงความมีวินัยไว้ว่า ความมีวินัย คือ คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลนั้นสามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2538 : 5) ที่ให้ความหมายของความมีวินัยไว้ว่า วินัย คือ การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม หรือการประพฤติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนด ด้วยความเต็มใจและจริงใจ โดยไม่มีการลงโทษหรือควบคุม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 : 759) สอดคล้องกับคำนิยามของ พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 198) ที่ให้นิยามความหมายของวินัยไว้ว่า เป็นมาตรการที่สร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่สังคมกำหนดไว้ มาตรการเช่นนี้อาจจะเป็นทั้งการส่งเสริมให้กระทำความดีหรือการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ หรืออาจจะเป็นการลงโทษเพื่อห้ามการกระทำที่ถือว่าไม่ดี เช่น การฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับ เนื่องจากวินัยมักจะเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไปกับระเบียบหรือข้อบังคับ ดังนั้นเราจึงมักจะเรียกรวม ๆ กันว่า ระเบียบวินัย ดังที่ ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2526 : 42) ได้กล่าวถึงวินัยไว้ว่า วินัย หมายถึง การรู้จักปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ อันเกิดจากความสมัครใจ

ของผู้ปฏิบัติที่มองเห็นคุณค่าและการปฏิบัติจะดำรงไว้ซึ่งความสุข เป็นความเรียบร้อย และความเสมอภาคแก่สมาชิกทุกคน รวมทั้งเป็นเครื่องยืนยันสิทธิและเสรีภาพของนักเรียนทุกชั้นเรียน

นอกจากนี้ ม.ล.ปิ่น มาลากุล (รัตนะ บัวสน. 2538 : 19 ; อ้างอิงจาก ม.ล.ปิ่น มาลากุล. 2485 : 182) ที่ให้ความหมายของความมีวินัยไว้ 3 ความหมาย ดังนี้

1. การเชื่อฟังครู อาจารย์ ตลอดจนคำสั่งสอนของโรงเรียน
2. การกระทำตามระเบียบที่กำหนดไว้
3. การปฏิบัติตามสิ่งที่คิดว่าสมควรจะกระทำ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดไว้เป็นระเบียบหรือกฎเกณฑ์ก็ตาม

แมกกินสัน (Megginson. 1977 : 468 – 470) ได้ให้ความหมาย วินัย (Discipline) ไว้ 3 ความหมาย ดังนี้

1. การควบคุมตนเอง (Self – Control) เป็นการมองวินัยในประเด็นที่มุ่งไปเพื่อพัฒนาตนเอง ปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งอาจเรียกว่า วินัยในตนเอง (Self – Discipline)
2. การมีพฤติกรรมที่เป็นระเบียบ (Condition for orderly Behavior) เป็นการมองวินัยในประเด็นที่การควบคุมคนในองค์การให้มีพฤติกรรมที่เป็นระเบียบ โดยใช้วิธีการสร้างเงื่อนไขชักนำต่าง ๆ เช่น การสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นต้น
3. กระบวนการทางนิติธรรม (Sudical due process) เป็นการมองวินัยในประเด็นการออกกฎหรือระเบียบข้อบังคับ การปฏิบัติ ตลอดจนข้อห้าม กำหนดโทษของการฝ่าฝืนกฎระเบียบ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ คิงส์เบอร์รี่ (Kingsbury. 1952 : 52) ที่ให้ความหมายของคำว่าวินัยไว้ว่า วินัย คือ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งกระทำได้ 2 วิธี ได้แก่

1. โดยทางกฎข้อบังคับ คำสั่ง โดยใช้การลงโทษเป็นตัวกำหนด
2. โดยการสั่งสอน การฝึกอบรม และประสบการณ์ด้านความรับผิดชอบเป็นตัวกำหนด

ฟังค์และแฟกแนลล์ (สุคนธ์ เครือน้ำคำ. 2540 : 107 ; อ้างอิงจาก Funk and Fagnall. 1980 : 219) ที่ได้ให้ความหมายของวินัยไว้ 5 ประการคือ

1. การอบรมจิตใจ และทำตนให้อยู่ในศีลธรรม โดยการแนะนำควบคุมและการปฏิบัติ
2. ภาวะที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติ
3. การลงโทษหรือการแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติ
4. ข้อกำหนด กฎเกณฑ์
5. แนวทางการให้ความรู้และคำแนะนำ

จากการศึกษาความหมายของความมีวินัยของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น พอสรุปความหมายของความมีวินัยไว้ว่า ความมีวินัยเป็นพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมที่เห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ที่สังคมกำหนดไว้ให้คนในสังคมยึดเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติเดียวกัน เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติที่เกิดจากการเห็นคุณค่าของการกระทำที่สมควรกระทำ เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยที่ไม่ได้กำหนดหรือบัญญัติไว้ในรูปของกฎระเบียบใด ๆ ในสังคมอย่างเชื่อมั่นและมีเหตุผล ไม่ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ในการประพฤติปฏิบัติ

1.1.2 ความสำคัญของความมีวินัย

ความมีวินัยของบุคคลในสังคมหรือประเทศ เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศดำเนินการพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานแก่นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เนื่องในพิธีพระราชทานกระบี่ปริญญาบัตร เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2517 ความว่า "วินัยในปัจจุบันมีคนบางส่วนมองเห็นไปว่า ไม่สู้จะมีความหมาย นึกว่าเป็นสิ่งที่สมมติตั้งขึ้นโดยปราศจากเหตุผลที่อิสรชนจะยอมรับได้เต็มที่ แท้จริงไม่ว่าวินัยทหารหรือวินัยโดยทั่วไป เป็นของจำเป็นอย่างยิ่งยวด เพราะเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีอยู่สำหรับความเรียบร้อยเป็นปกติของบุคคล ของการงาน ของสังคมและบ้านเมือง นับว่าเป็นปัจจัยและพลังส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้การทุกอย่างดำเนินไปได้ด้วยดีโดยสะดวก และบรรลุผลอย่างถูกต้อง" นอกเหนือจากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่ได้ทรงมีพระราชดำรัสถึงความสำคัญเกี่ยวกับความมีวินัย ดังกล่าวแล้ว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 5-6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัย ไม่ว่าจะเป็นวินัยภายนอกหรือวินัยในตนเอง ย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว โดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัว เมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีย่อมเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นกำลังที่สำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศสืบไป

2. ด้านสังคม เมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ การเคารพและไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามประเพณีแบบแผนปฏิบัติของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ด้านเศรษฐกิจ ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มีการดำเนินงานทางภาคธุรกิจอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่ง ซึ่งผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องรักษาและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ดังนั้นการมีวินัยตรงต่อเวลาจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้นการมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานทางธุรกิจก็มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการเมือง การที่ประชาชนในสังคมไทยมีความเคารพยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตน และตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล และการหมั่นตรวจสอบการบริหารงานของคณะรัฐบาลอย่างใกล้ชิดด้วยความตระหนักในหน้าที่ของพรรคฝ่ายค้านอย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้เป็นวินัยในตนเองที่สำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศเป็นไปได้โดยง่าย

ออซูเบล (Ausubel. 1968 : 59-60) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยแก่เยาวชน จะช่วยให้เยาวชนมีลักษณะดังนี้

1. เรียนรู้มาตรฐานการกระทำหรือทำความประพฤติที่สังคมยอมรับ
2. มีวุฒิภาวะทางด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพดี เช่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ และอดทนต่อความคับข้องใจได้
3. มีมโนธรรมที่ดี มีศีลธรรม
4. มีความปลอดภัยทางอารมณ์

นอกจากนี้ สุชา และสุรางค์ จันทร์เอม (2521 : 91) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยไว้ว่า ความมีวินัยช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นระเบียบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเอง สร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ส่งเสริมความก้าวหน้าให้ตนเอง และช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการเรียนการสอน ตลอดจนส่งเสริมหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยไว้ว่า ความมีวินัยสามารถเป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสีย ช่วยให้ผู้รักษาระเบียบวินัยเป็นคนดี และเมื่อฝึกบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย จะช่วยให้การงานสำเร็จเรียบร้อยรวดเร็ว

จากแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของนักวิชาการดังกล่าว พอสรุปความสำคัญของความมีวินัยได้ว่า ความมีวินัยเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมบุคคลในสังคมให้เกิดการเรียนรู้บรรทัดฐานของสังคม และมีพฤติกรรมในความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม มีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับเพื่อสร้างความก้าวหน้าต่อตนเองและสังคม ควบคุมอารมณ์ของตนให้มั่นคง และสามารถอดทนต่อภาวะต่าง ๆ ที่กระทบต่อจิตใจ ตลอดจนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและสามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองในชีวิตประจำวันได้ตรงตามบรรทัดฐานของสังคม

1.1.3 ประเภทของวินัย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 4 - 5) จำแนกวินัยไว้ 2 ประเภท คือ

1. วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษ เป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจ ตกอยู่ในภาวะจำยอมถูกควบคุม

2. วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใด ๆ และข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม

ซึ่งสอดคล้องกับ สำรวย วรเดชะคงคา (2534 : 28) ที่จำแนกประเภทของความมีวินัยไว้ 2 ประเภท คือ

1. วินัยภายนอก ผู้มีวินัยภายนอก จะมีการแสดงออกซึ่งมองจากภายนอกว่าเป็นการกระทำที่บังเกิดผลดีต่อตนเอง ส่วนรวม และสังคม เช่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่งหรือข้อตกลง พฤติกรรมที่ปรากฏเป็นผลจากการอบรมสั่งสอน บังคับหรือเสริมแรง แต่ผู้ที่มีวินัยภายนอกยังต้องได้รับการดูแลควบคุมอยู่เสมอ มิฉะนั้นอาจไม่ปฏิบัติตามวินัยที่กำหนดได้

2. วินัยในตนเอง ผู้ที่มีวินัยในตนเอง จะมีการแสดงออกคล้ายกับผู้ที่มีวินัยภายนอก แต่ไม่ต้องถูกควบคุมจากภายนอก เพราะได้รับการแนะนำ หรืออบรมสั่งสอน ประกอบด้วยเหตุผลมาอย่างดี และมีบรรยากาศของความรักความหวังดี ย่อมสามารถควบคุมตนเองได้ทั้งในด้านอารมณ์ และพฤติกรรมของตน เพื่อให้พฤติกรรมเป็นไปตามที่มุ่งหวัง และไม่ขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้

จากความมีวินัยทั้งสองประเภท จะเป็นได้ว่า ความมีวินัยทั้งสองประเภทมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ความมีวินัยภายนอกเป็นการแสดงพฤติกรรมออกตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ตลอดจนคำสั่งหรือข้อตกลงของบุคคล เนื่องจากเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกตัดสิทธิบางประการและการถูกลงโทษ ที่เป็นปัจจัยภายนอกมากำหนดให้ปฏิบัติตาม ซึ่งบุคคลนั้นอาจจะไม่มีวินัยในตนเองก็ได้ แต่ความมีวินัยในตนเองนั้นเกิดจากพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยความสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้อง ควรค่าแก่การประพฤติปฏิบัติ และวินัยในตนเองนี้จะเป็นพฤติกรรมที่ ส่งผลต่อความมีวินัยภายนอกด้วย กล่าวคือ ความมีวินัยในตนเองเป็นวินัยที่ได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดจนเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างปกติ ถึงแม้ว่าสังคมจะไม่มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนก็ตาม บุคคลนั้นก็จะปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมได้อย่างถูกต้องตามมารยาททางสังคมที่ควรประพฤติปฏิบัติด้วยความสมัครใจ

จะเห็นได้ว่าความมีวินัยในตนเองมีความสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชนอย่างมาก

1.1.4 ความหมายของวินัยในตนเอง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 2 – 3) ได้ให้ความหมายของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะให้รางวัลตนเองเมื่อตนทำดีและลงโทษตนเองเมื่อตนทำชั่ว ซึ่งหมายถึงความสามารถในการควบคุมตน หรือความสามารถที่จะยืนหยัดเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กู๊ด (Good. 1959 : 166) ที่กล่าวถึงความมีวินัยในตนเองไว้ว่า เป็นการบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่บังคับโดยอำนาจภายนอก หากหมายถึงบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั้นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้ หรือยอมรับในคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้ และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 5) ที่กล่าวถึงวินัยในตนเองไว้ว่า วินัยในตนเองคือ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใด ๆ และข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม ดังที่ ชวลี นาคทัต (2524 : 12) ที่กล่าวถึงความมีวินัยในตนเองไว้ว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมและมีความรับผิดชอบ โดยเกิดจากการสำนึกตัวขึ้นมาเอง ไม่เฉพาะอยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับจากภายนอกเท่านั้น และบุคคลนั้นจะต้องยอมรับการกระทำของตน แม้จะมีอุปสรรคก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น

จากความหมายของความมีวินัยในตนเองที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเองคือ ความสามารถที่บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนให้แสดงออกถึงความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ต้องกระทำโดยเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีเหตุผล

1.1.5 คุณค่าของความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ ดังที่ นิดดา หงษ์วิวัฒน์ (2541 : 11) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า คนที่มีวินัยนั้นจะเป็นผู้มีความรับผิดชอบ คนที่มีความรับผิดชอบเท่านั้นจึงจะเป็นผู้กล้าเผชิญกับอุปสรรคปัญหาประดามี และใช้สติไตร่ตรองแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุความรับผิดชอบ และผู้แก้ปัญหาบ่อย ๆ เท่านั้น จึงจะนำซึ่งความเฉลียวฉลาด วินัยเป็นเรื่องสำคัญ มีผลทั้งในเชิงเฉพาะ และในเชิงกว้างสู่สังคมอีกด้วย วินัยจึงมีความสำคัญมาก เราจำเป็นต้องสร้างวินัยให้แก่มนุษย์ตั้งแต่เด็ก เพราะผลแห่งวินัยที่ก่อเกิดในตัวคนนั้นคุ้มค่าจริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2528 : 111) ที่กล่าวถึงคุณค่าของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า วินัยในตนเองช่วยสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม และเป็นเครื่องปลูกฝังการรู้จักควบคุมตนเองทีละน้อย จะได้เป็นนิสัยติดตัวไปภายหน้า และ นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2520 : 155 – 157) ได้กล่าวถึง คุณค่าของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า

ความมีวินัยในตนเองมิใช่การควบคุมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ใหญ่ต้องการ แต่ที่แท้จริงของวินัยคือ เพื่อให้เด็กเกิดความต้องการที่จะทำสิ่งดีและเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยตนเอง มิใช่จากสิ่งแวดล้อมหรือจากการบังคับของบุคคลใกล้เคียง วินัยที่ดีเป็นสิ่งที่เกิดจากแรงผลักดันภายในตนเองมากกว่าแรงบังคับภายนอก และเมื่อใดที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าว เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับ เด็กจะไม่มีความขัดแย้งในตนเอง พฤติกรรมจะเป็นแบบแผนเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรือลับหลัง

นอกจากนี้ แมดสัน (Madsen. 1981 : 6 – 7) ยังได้กล่าวถึงคุณค่าของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า ความมีระเบียบวินัยมีความจำเป็นอย่างมาก และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัยนั้นจำเป็นที่ครูผู้สอนต้องเน้นเสมอ เพราะความมีระเบียบวินัยนั้นเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางปฏิบัติ ซึ่งระเบียบวินัยนั้นจะต้องมีการสอนและการเรียนรู้ สังคมใดที่ขาดความมีระเบียบวินัยจะเป็นสังคมที่วุ่นวาย และ สุชา และสุรางค์ จันทร์เอม (2521 : 97) ได้กล่าวถึงคุณค่าของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า ความมีวินัยในตนเองช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน สร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเอง ตลอดจนส่งเสริมหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 21) ที่กล่าวถึงคุณค่าของความมีวินัยในตนเองไว้ว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสีย ช่วยให้ผู้รักษาระเบียบวินัยเป็นคนดี และเมื่อฝึกบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย จะช่วยให้การงานสำเร็จเรียบร้อยรวดเร็ว

จากแนวความคิดที่นักวิชาการดังกล่าวข้างต้นได้กล่าวถึงคุณค่าของความมีวินัยในตนเอง พอสรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเองมีคุณค่า 2 ประการ คือ

1. ความมีวินัยในตนเองช่วยพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างมีเหตุผล

2. ความมีวินัยในตนเองช่วยส่งเสริมและพัฒนาสังคมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสงบสุขอย่างมั่นคง รวมทั้งสามารถช่วยแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นได้จากสมาชิกในสังคมที่มีความรับผิดชอบร่วมกันบนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล

1.1.6 คุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเอง

คุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปถึงคุณลักษณะของผู้วินัยในตนเองไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 59 – 69) ได้สรุปถึงคุณลัษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. มีความสามารถควบคุมอารมณ์
2. มีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความรับผิดชอบสูง
5. มีความสามารถในการชะลอความต้องการ
6. สามารถคาดหวังผลกรรมที่จะเกิดขึ้นภายหลัง
7. มีการตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 3) ได้สรุปคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. สามารถควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ รักความจริง ไม่พูดปด
2. สามารถพึ่งพาตนเอง เช่น การรับผิดชอบในกิจวัตรประจำวัน
3. สามารถทำกิจกรรมหรืองานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง
4. สามารถจัดเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
5. รู้จักรักษาสิ่งของของตนเองและผู้อื่น
6. มีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
7. ปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาได้อย่างถูกต้อง
8. แสดงความคิดเห็นของตนเอง อีกทั้งฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
9. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

นอกจากนี้ กรุณา กิจขยัน (2517 : 21) ยังได้สรุปถึงคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. เชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกผิดชอบ
4. ไม่กังวลใจ
5. มีความตั้งใจจริง ใจคอมั่นคง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ มีเหตุผล
8. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
9. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล
10. มีความอดทน

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 6) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. ตรงต่อเวลา
5. เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
6. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
7. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
8. รู้จักเสียสละ
9. มีความอดทน
10. มีความตั้งใจเพียรพยายาม
11. ยอมรับผลการกระทำของตน

ส่วน สมศักดิ์ นาคนาม (2545 : 34) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. มีการควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และจิตใจ
2. มีการยอมรับในการกระทำของตนเอง
3. มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. มีการตรงต่อเวลา
5. มีการใช้เหตุผล
6. มีการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
7. มีการเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 6) ที่ได้สรุปถึงพฤติกรรมบ่งชี้ความมีวินัยในตนเอง ไว้ดังนี้

1. ความสนใจใฝ่รู้
2. การควบคุมตนเอง
3. ความเอื้ออาทร
4. ความรับผิดชอบ
5. ความมีเหตุผล
6. ความซื่อสัตย์
7. ความขยัน
8. การตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต

จากคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองที่นักวิชาการดังกล่าวได้สรุปไว้พอจะสรุปคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองได้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองจะช่วยสร้างพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมารยาทต่าง ๆ ในสังคมที่ตนเองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และก่อให้เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคมอย่างเคร่งครัด และเมื่อบุคคลที่กระทำสิ่งใดถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของสังคม และเป็นสิ่งถูกต้องดีงามแล้ว บุคคลนั้นย่อมมีความเชื่อมั่นในตนเอง ดังที่ สมิต อาชวนิจกุล (2533 : 92 – 94) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองไว้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองคือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จในด้านการกล้าแสดงออก การพึ่งพาตนเอง การรู้จักนับถือตนเอง มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง ไม่ตกเป็นทาสความคิดผู้อื่น มีความกล้าหาญ ไม่ท้อถอยเมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของสมิท (Smith. 1961 : 185) ที่ว่า ความมีวินัยในตนเองคือ ความพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง หรือการยอมรับตนเอง มีความขัดแย้งในตนเองน้อย มีความวิตกกังวลต่ำ มีความมั่นคงทางจิตใจและพึ่งตนเอง นอกจากนี้ วินัย ธรรมศิลป์ (2527, 4 – 5) และ ทัณฑิมา ระเบียบดี (2529 : 5) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. มีจิตใจมั่นคง
2. กล้าแสดงออก
3. มีความเป็นผู้นำ
4. กล้าตัดสินใจ
5. กล้าเผชิญความจริง
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. การไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยไร้เหตุผล
8. ความสามารถคิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่
9. ความรับผิดชอบในการให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงาน
10. ความเพียรพยายามเพื่อสู่เป้าหมาย
11. ความสามารถแก้ปัญหาได้

จากความหมายและพฤติกรรมลักษณะของความเชื่อมั่นใจตนเอง พอสรุปลักษณะพฤติกรรมของความเชื่อมั่นในตนเองได้ดังนี้

1. ความภาคภูมิใจในตนเอง
2. การรู้จักนับถือตนเอง
3. การกล้าแสดงออกในการกระทำและความคิด
4. มีความคิดเป็นของตนเอง

5. มีความอดทนสูง
6. การพึ่งพาตนเอง
7. มีความมั่นคงทางจิตใจ
8. มีความเพียรพยายามในความสำเร็จ
9. มีความคิดสร้างสรรค์
10. มีความสามารถในการแก้ปัญหา
11. ไม่ตกเป็นทาสความคิดของผู้อื่น
12. มีความพึงพอใจในตนเอง
13. มีความเป็นผู้นำ
14. กล้าเผชิญกับปัญหาและความเป็นจริง
15. มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในสังคมได้ดี
16. กล้าตัดสินใจในทุกสภาพการณ์

2. ***มีความรับผิดชอบ***

ความมีวินัยในตนเองช่วยสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับบุคคลได้ กล่าวคือ ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด เนื่องจากตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือหน้าที่ที่สังคมกำหนด ทั้งในเชิงกฎหมาย และเชิงคุณธรรม จริยธรรม การที่บุคคลกระทำตามบทบาทหน้าที่อย่างเคร่งครัด ย่อมแสดงถึงพฤติกรรมของผู้มีความรับผิดชอบ ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2531 : 9) ได้นิยามความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบ คือ หน้าที่ที่ตนต้องกระทำ ต้องปฏิบัติ ไม่คำนึงถึงสิทธิเพียงอย่างเดียว เช่น เป็นนักศึกษามีสิทธิที่จะมาเรียนหนังสือ ความรับผิดชอบของการเป็นนักศึกษาต้องมาเรียนหนังสือสม่ำเสมอ ความรับผิดชอบจึงเป็นการกระทำหรือการกระทำตามสถานภาพของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 70 – 71) ที่สรุปลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น รู้จักหน้าที่ ตั้งใจจริงในการปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติตนไปสู่ความเป็นพลเมืองดี การศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและปลูกฝังระเบียบวินัยให้แก่คนในชาติ การยอมรับเหตุผล กล้าแสดงออก กล้ารับผิด ยับยั้งชั่งใจและมัธยัสถ์

2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เช่น ช่วยเสริมสร้างความสุขในสังคม การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การวางตัวอย่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความอดทน อดกลั้น สงบเสงี่ยม

3. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นผลมาจากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีมานะอดทน ไม่หละหลวม ไม่ละเมิดประโยชน์ที่เป็นของสาธารณะ รวมทั้งหน้าที่เสียภาษี การรับราชการทหารและการใช้สิทธิเลือกตั้ง

นอกจากนี้ พังค์และแฟกแนลล์ (Funk and Fagnall. 1961 : 1073) ได้ให้นิยามลักษณะพฤติกรรมบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบในการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้ สามารถจัดการกับการใช้จ่าย และทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังคงสามารถสนองต่อหน้าที่ ข้อตกลงตามที่ตั้งไว้ในอุดมคติ กฎของศีลธรรมและหลักธรรมอีกด้วย และ นภดล ภวนะวิเชียร (2540 : 70 – 71) ได้สรุปคุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ คือ
   1.1 รับรู้ต่อสิ่งที่กระทำ
   1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องทำ
   1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
   1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งสำคัญ
2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องมีการบังคับ มีพฤติกรรม ดังนี้
   2.1 สมัครใจทำหน้าที่
   2.2 ควบคุมตนเองได้
3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริม คือ
   3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
   3.2 มีระเบียบวินัย
   3.3 มีความซื่อสัตย์
   3.4 มีความละเอียดรอบคอบ
   3.5 มีสติ
4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานเสร็จ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริมคือ
   4.1 มีความอดทน
   4.2 มีความเพียร
   4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
   4.4 มีมนุษยสัมพันธ์
   4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง

5. ยอมรับผลการกระทำของตน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

5.1 ติดตามผลการกระทำของตน

5.2 มีเหตุผล

5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

จุรีรัตน์ นันทัยทวีกุล (2538 : 4 – 5) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิชดอบไว้ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง โดยมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ประกอบกิจกรรมด้วยความสนใจ เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอ มีจุดหมายปลายทาง มีใจจดจ่อ มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง และหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่

2. มีความละเอียดรอบคอบ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการรู้จักใคร่ครวญในงานที่ทำ เพื่อให้ถูกต้องและสมบูรณ์ รู้จักคิดก่อนทำว่างานนั้นจะมีผลดีผลเสียอย่างไรบ้าง วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า และเมื่อทำงานเสร็จแล้วต้องตรวจทานดูว่าถูกต้องเรียบร้อยดีหรือยัง

3. มีความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานที่ทำและทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ไม่ชอบอยู่เฉยหรือว่างงาน ริเริ่มงาน แสวงหางานใหม่ ๆ อยู่เสมอ

4. มีความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้นาน ๆ จนทำให้สำเร็จได้โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใด ๆ มีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน

5. มีความตรงต่อเวลา

6. การยอมรับผลการกระทำของตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการยอมรับในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป ไม่ว่าผลของงานนั้นจะออกมาดีหรือไม่ดีก็ตาม

7. การปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงการติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว ถ้าไม่ดีก็ต้องพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

จากนิยามและคุณลักษณะของความรับผิดชอบดังกล่าว พอสรุปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบได้ดังนี้

1. รู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่อย่างดี
2. ความตั้งใจจริงในการปฏิบัติตามหน้าที่
3. ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติตามหน้าที่
4. มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติหน้าที่

5. มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติตามหน้าที่
6. มีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจน
7. ยอมรับการปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความสมัครใจ
8. ปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนงานเสร็จ
9. ยอมรับผลงานการปฏิบัติตามหน้าที่
10. มีความซื่อสัตย์ต่อการปฏิบัติหน้าที่
11. มีความอดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่
12. มีความตรงต่อเวลา
13. ใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติหน้าที่
14. เคารพต่อกฎระเบียบของสังคม
15. เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
16. มีการปรับปรุงงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. สามารถควบคุมตนเองได้

ความมีวินัยในตนเองช่วยสร้างพฤติกรรมการควบคุมตนเองให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องของกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม และคุณธรรมจริยธรรมอันดี กล่าวคือ บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนของสังคมอย่างเคร่งครัด มีวิจารณญาณในการตัดสินใจกระทำหรือละเว้นการกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง บนพื้นฐานของความถูกต้องทั้งเชิงกฎหมายและเชิงคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนค่านิยมที่ดีของสังคม ถึงแม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคใด ๆ ก็ตาม ก็จะต้องมีความกล้าในการกระทำหรือละเว้นที่จะไม่กระทำต่อสิ่งนั้นได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวนี้เอง เมื่อมีการปลูกฝังจนเกิดความเคยชินจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีความสามารถในการควบคุมตนเองได้ในทุกสถานการณ์ ดังที่ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 : 111) ได้กล่าวถึงการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองเป็นวิธีการที่พึงประสงค์ที่สุดของการปรับพฤติกรรม เพราะหากว่าผู้รับการปรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วรู้จักการควบคุมตนเอง สามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ เงื่อนไข ผลกรรม ก็จะช่วยให้เขาสามารถแสดงพฤติกรรมหรือมีการกระทำที่เหมาะสม ตลอดทั้งสามารถตระหนักถึงผลกรรมที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขา และเมื่อผู้รับการปรับพฤติกรรมของเขาได้รับการปรับแล้วนั้น สามารถรู้จักการควบคุมตนเองความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้ปรับพฤติกรรมต่อไปอีกนั้นก็ยุติลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ มิชเชล และมิชเชล (Mischel and Mischel. 1976 : 84) ที่กล่าวว่า การควบคุมตนเองเป็นความสามารถที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือเป็นความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ และหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีอันเกิดขึ้นกับตนเอง และ โรเซนเบอร์ก (Rosembaum. 1980 : 109 – 121) ที่สรุปถึงลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ ไว้ดังนี้

1. การใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและคำพูดบอกตนเองในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำ

2. การประยุกต์วิธีการมาใช้แก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น เช่น การวางแผน การให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินตัวเลือก การคาดหมายถึงสิ่งที่จะเกิดตามมา

3. ความสามารถที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจตนเอง

4. การรับรู้ถึงประสิทธิภาพในผลการกระทำของตนเอง (Self Efficacy) เช่น สามารถสังเกตเห็นถึงคุณสมบัติและความสามารถของตนเองในการควบคุมสิ่งแวดล้อม หรือควบคุมผลการกระทำด้วยตนเอง

นอกจากนี้ โทรรีย์เซนต์ และ มาโฮนีย์ (Thoresen and Mahoney. 1974 : 178) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ ไว้ดังนี้

1. มีความสามารถในการเลือกกระทำ หรือมีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

2. รู้จักหาแนวทางในการแก้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต

3. รู้จักการปฏิบัติตนในการยับยั้งชั่งใจ และอดทนเมื่อต้องเผชิญความยากลำบาก

4. สามารถรับรู้ถึงผลการกระทำของตน รู้จักให้รางวัล และลงโทษตนเองในผลการกระทำนั้น

จากความหมายและคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ตามที่นักวิชาการได้ให้แนวความคิดไว้นั้น คณะผู้วิจัยพอสรุปคุณลักษณะของผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ดังนี้

1. เคารพต่อกฎระเบียบของสังคม
2. เป็นคนที่มีเหตุผลในการกระทำ
3. มีความอดทนต่อปัญหาอุปสรรคทุกสถานการณ์
4. ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ให้โกรธได้
5. หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
6. เป็นคนที่มองโลกในแง่ดี
7. สามารถแสดงอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
8. มีการประเมินการกระทำของตนเองอย่างต่อเนื่อง
9. สามารถรับรู้ถึงผลจากการกระทำของตนทั้งที่ดีและไม่ดีได้
10. มีความสามารถในการให้รางวัลและลงโทษตนเองจากการกระทำในสิ่งนั้น ๆ อย่างเหมาะสม

11. มีการวางแผนในการดำเนินชีวิตของตน

12. สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในสังคมได้

4. มีลักษณะการมุ่งอนาคต

ความมีวินัยในตนเองช่วยสร้างลักษณะพฤติกรรมของการมุ่งอนาคตของตนเองได้ กล่าวคือ บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะยอมรับและประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนได้ มีการวางแผนหรือเตรียมการณ์ไว้ล่วงหน้าสำหรับอนาคตของตนอย่างเป็นระบบชัดเจน ตลอดจนแนวทางสำหรับการเผชิญกับปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไว้อย่างเป็นระบบชัดเจน ซึ่งลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นการแสดงออกถึงความมีวินัยในตนเองที่จะกำหนดแผนการสำหรับอนาคตของตนเอง เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตนเองต้องการอย่างมีเหตุผล ดังที่ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร (2539 : 27) ที่กล่าวถึง ลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล การเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนในอนาคต และจากการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัยของ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ ก็พบว่าลักษณะการมุ่งอนาคตสามารถทำนายพฤติกรรมของการมีวินัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ นาตยา ปีลันธนานนท์ (2526 : 21 – 23) ที่กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคต พอสรุปได้ว่า เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าจะส่งผลร้ายหรือผลดีแก่ตนเองและสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไรจึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต และความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่จะเกิดในปัจจุบัน จึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ต่อจากนั้นจะควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นไปตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต Mischel (1974 : 287) และ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2520 : 35) ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า เป็นความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบันของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบัน และอาจถือว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้ นอกจากนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2529 : 100) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคตไว้ดังต่อไปนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม
2. หาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต
3. รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการอดได้รอได้อย่างเหมาะสม
4. สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม

สมดุลย์ ชาญนุวงศ์ (2533 : 51) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคตและมีการควบคุมตนเองสูงไว้ดังนี้

1. สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ และสามารถคาดการณ์ถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้
2. สามารถอดได้รอได้ "สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวาน"
3. มีความเชื่อมั่นในผลของการกระทำว่า ทำดีย่อมได้ผลดีตอบแทน
4. เป็นบุคคลที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล
5. สามารถงดเว้นจากการกระทำบางชนิดที่สังคมไม่ยอมรับ หรือเป็นผลเสียต่อสุขภาพได้

จากความหมายและคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตที่นักวิชาการได้กล่าวไว้นั้น คณะผู้วิจัยพอสรุปคุณลักษณะของผู้ที่มีพฤติกรรมมุ่งอนาคตได้ ดังนี้

1. มีการวางแผนการดำเนินชีวิต และมีการตั้งเป้าหมายสำหรับชีวิต
2. มีการสร้างทางเลือกสำหรับการดำรงชีวิตที่หลากหลายตามเงื่อนไขปัจจัยที่กำหนดไว้
3. มีการวางแผนสำหรับการแก้ปัญหาที่จะเกิดกับตนในอนาคตตามสถานการณ์ปัจจัยต่าง ๆ
4. รู้จักให้รางวัลตนเองกับสิ่งที่เป็นไปตามเป้าหมายและลงโทษตนเองในสถานการณ์ที่ไม่บรรลุเป้าหมาย
5. มีการประเมินตนเองเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขตนเอง
6. รู้จักงดเว้นจากการกระทำในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ และกระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับ
7. รู้จัดอดทนรอคอยสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

5. ความมีเหตุผล

ความมีวินัยในตนเองช่วยสร้างลักษณะพฤติกรรมของความมีเหตุผล กล่าวคือ บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะเป็นบุคคลที่สามารถอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งเหตุการณ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตามอย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถประเมินเหตุผลและความสามารถของเขาเพื่อประกันความเชื่อ การกล่าวอ้าง และการปฏิบัติที่เหมาะสม ดังนั้นผู้ที่มีเหตุผลต้องมีความเข้าใจที่ดีและมีความสามารถในการเลือกชนิดของหลักการที่เหมาะสมของการประเมิน มีการปฏิบัติและตัดสินใจโดยยึดเหตุผล ต้องยอมรับและนับถือเหตุผลในลักษณะที่เรียกว่า ความรักเหตุผล (Siegel. 1988 : 38 – 39) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กันยา สุวรรณแสง (2532 : 114) ที่กล่าวถึงความมีเหตุผลไว้ว่า ความมีเหตุผล เป็นการพินิจคิดหาเหตุผลโดยอาศัยพิจารณาข้อมูลและสถานการณ์ต่าง ๆ ว่ามีข้อเท็จจริงเพียงใด สิ่งใดดีหรือไม่ดีอย่างไร ผู้ใดถูกผู้ใดผิด เรื่องนั้นเป็นสาเหตุของเรื่องนี้หรือไม่

แล้วประเมินหรือตัดสินลงความเห็นไปเป็นความคิดที่ใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริง หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าถูกหรือผิด ใช้เหตุผลและหลักฐานประกอบการคิดหรืออาจจะหมายถึงการพิจารณาว่าอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผลของเรื่องต่าง ๆ แล้วประมวลผลออกมาเป็นคำตอบมากกว่าที่จะเป็นแต่เพียงการนึกได้เองเท่านั้น

นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษาของนิวเจอร์ซี่ (อ้างอิงจาก บุญชู ชลัษเฐียร. 2539 : 55) ได้เสนอคุณลักษณะของผู้มีเหตุผลไว้ดังนี้

1. มีความสามารถในการระบุและกำหนดปัญหาและความสามารถในการเสนอแนะประเมินทางแก้ปัญหานั้น

2. มีความสามารถในการระบุใช้เหตุผลเชิงอุปมานและอนุมาน และระบุการอ้างเหตุผลที่ไม่ถูกต้องได้

3. มีความสามารถในการสร้างข้อสรุปที่สมเหตุสมผลจากข้อมูลสนเทศที่พบในแหล่งต่าง ๆ อาจเป็นการเขียน การพูด ตาราง แผนภาพ เพื่อปกป้องข้อสรุปของตนอย่างมีเหตุผล

4. มีความสามารถที่จะทำความเข้าใจ พัฒนา ใช้ความคิดรวบยอดและอ้างสรุป

5. มีความสามารถในการจำแนกความแตกต่างระหว่างความจริงและความคิดเห็น

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว คณะวิจัยพอสรุปลักษณะพฤติกรรมของผู้มีเหตุผลไว้ดังนี้

1. เป็นบุคคลที่สามารถระบุปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้
2. เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเหมาะสม
3. เป็นบุคคลที่สามารถจำแนกประเด็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล
4. เป็นบุคคลที่ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ตามอย่างมั่นใจ
5. เป็นบุคคลที่สามารถลำดับเหตุการณ์ และสรุปเรื่องราวได้อย่างเข้าใจและชัดเจน

1.1.7 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความมีวินัยในตนเอง

การสร้างวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคมได้นั้น ต้องเป็นกระบวนการที่กระทำตั้งแต่แรกเกิดโดยการอบรมเลี้ยงดู และการทำตนเป็นแบบอย่างของบิดามารดาด้านพฤติกรรม การมีวินัยเป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำนายพฤติกรรมการมีวินัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันครอบครัวยังคงเป็นสถาบันหลักที่มีอิทธิพลต่อเนื่องต่อการทำพฤติกรรมของเด็กมาโดยตลอด โดยเฉพาะในสังคมไทย ความผูกพันระหว่างบิดามารดากับบุตรยังคงแน่นแฟ้นมากกว่าครอบครัวตะวันตก โดยบิดามารดายังคงดูแลเอาใจใส่และให้กำลังใจในการทำพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่เด็กมาโดยตลอด อีกทั้งบิดามารดายังกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุตร มารดาควรจะเน้นในเรื่องการปฏิบัติตามกฎและกิจวัตร การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การช่วยกันสร้างข้อตกลง และการชมเชยเมื่อบุตรช่วยเหลือหรือร่วมมือกัน ตลอดจนครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ถึงค่านิยมของโรงเรียน โดยโรงเรียนอาจจะเริ่มมี

การสร้างกฎเกณฑ์ในโรงเรียน แล้วหาวิธีที่จะพัฒนาให้เป็นค่านิยมที่ยอมรับในหมู่นักเรียน โดยครูจะต้องเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน พร้อมทั้งทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการชักชวนให้นักเรียนรู้จักการมองปัญหาและคิดแก้ปัญหาโดยการสร้างข้อตกลง และทำตามการทำตนเป็นแบบอย่าง พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล ตลอดจนให้แรงเสริมต่อพฤติกรรมการมีวินัย เพื่อให้นักเรียนพัฒนาไปสู่การมีวินัยในตนเอง ซึ่งการที่ครูจะพัฒนานักเรียนให้ได้ผลนั้น ครูจะต้องคำนึงถึงลักษณะทางจิตใจที่สำคัญในด้านลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน ทัศนคติต่อพฤติกรรมการมีวินัยและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พร้อมกับการส่งเสริมให้เด็กได้รับรู้ค่านิยมของโรงเรียนด้วย (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. 2539 : 106 – 108)

ทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการสร้างความมีวินัยในตนเองนั้น ผู้วิจัยได้อธิบายถึงทฤษฎีการสร้างวินัยในตนเอง โดยยึดตามแนวทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) ซึ่งว่าด้วยการสร้างวินัยในตนเอง และทฤษฎีของเพคและแฮวิดเฮิสต์ ซึ่งว่าด้วยพัฒนาการของแรงจูงใจใสการสร้างความมีวินัยในตนเอง โดยยึดการควบคุมของอีโก้และซุปเปอร์อีโก้ (ศักดิ์สิทธิ์ บุญรังสี. 2546 : 46 – 48 อ้างอิงมาจาก สินีนาฏ สุทธิจินดา. 2543 : 20 – 21) ดังนี้

1. ทฤษฎีการสร้างความมีวินัยในตนเองของเมาเรอร์ (Mowrer) การสร้างความมีวินัยในตนเองของบุคคลนั้น นักจิตวิทยาทั้งหลายเชื่อว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา สิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะเป็นทางนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเองหรือความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ซึ่งเมาเรอร์ได้อธิบายว่า ทารกหรือเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้ที่เลี้ยงดูตน โดยที่การเรียนรู้นี้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น การเรียนรู้ของทารกหรือเด็กนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

บุคคลที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของทารกหรือเด็ก คือ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งเป็นผู้ที่บำบัดความต้องการของทารก เช่น หิวก็ได้ดื่มนม ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุงกัดก็มีผู้ปัดให้ ฯลฯ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข ความรู้สึกของทารกนี้จะรุนแรงมาก และติดตรึงอยู่ในจิตสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกสบาย พอใจ และมีความสุขนั้น สิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอทุกครั้งก็คือการปรากฏตัวของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ในขณะที่มาปรนนิบัติเด็ก การบำบัดความต้องการของเด็กกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูเป็นสิ่งควบคู่กันเสมอในการรับรู้ของเด็ก จึงถ่ายทอดมายังบิดามารดา ทำให้การปรากฏตัวของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูก่อให้เกิดความพอใจและความสุขแก่เด็กได้ เด็กจึงเกิดความรักและพอใจในบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูตน ซึ่งเมาเรอร์เชื่อว่าการรักและพอใจบิดามารดานั้นจะต้องเกิดจากการเรียนรู้เช่นนี้โดยมีความสุข ความพอใจที่ได้รับการบำบัดต้องมาก่อน ถ้าไม่มีเหตุการณ์เช่นนี้ในเด็ก เช่น เมื่อหิวก็ไม่ได้กิน หรือได้กินยามไม่หิว เด็กก็จะไม่เกิดความพอใจ เด็กก็จะไม่มีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูตน นั่นก็คือบุคคลที่สำคัญต่อการเรียนรู้เริ่มแรกของทารกหรือเด็กก็คือ ผู้เลี้ยงเด็กซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดาหรือผู้อื่นก็ได้

ความรักและความผูกพันของเด็กก็นำไปสู่การปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอน หรือการเลียนแบบผู้ที่ตนรักและพอใจ จากความรักและพอใจของเด็กที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู จึงทำให้เมื่อบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูมีการอบรมสั่งสอนเด็ก หรือมีการกระทำหรือพูดจาอย่างไร เด็กก็จะเกิดการทำตามหรือเลียนแบบคำพูด หรือการกระทำตามที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูสั่งสอน หรือตามที่เห็นบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูกระทำ ซึ่งการกระทำของเด็กเช่นนี้จะทำให้เขาเกิดความสุขความพอใจได้เอง อันเป็นลักษณะการให้รางวัลและชมเชยตนเองโดยบุคคลไม่ได้หวังผลจากภายนอก การเลียนแบบผู้เลี้ยงดูตนเองของเด็กจะทำทั้งทางที่ดีและไม่ดีเท่า ๆ กัน ตราบเท่าที่ลักษณะนั้นเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักและพอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นผู้เลี้ยงดูสูบบุหรี่เสมอ เมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้างก็จะมีความสุขความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักตนพอใจมาก่อน ความสามารถในการให้รางวัลตนเองนี้ เมาเรอร์เชื่อว่าเป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุนิติภาวะทางจิตของบุคคลนั้น โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่อายุประมาณ 8 – 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุนิติภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนให้ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในการโต้ตอบเมื่อเกิดความคับข้องใจ เมื่อเกิดความกลัว ในการมีความรักและในการมีอารมณ์ต่าง ๆ ฯลฯ ส่วนผู้ที่ขาดวินัยในตนเองหรือขาดการควบคุมตนเองก็เพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตั้งแต่วัยทารก จึงกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรเรื้อรัง หมดโอกาสที่จะแก้ไข

จากทฤษฎีการสร้างความมีวินัยของเมาเรอร์นั้น จะเห็นได้ว่า พื้นฐานที่ดีของการสร้างความมีวินัยแก่เด็ก คือ ความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว โดยให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหา การยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก และการอธิบายอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการสร้างความมีวินัย เพื่อเด็กจะได้เลียนแบบพฤติกรรมของความมีวินัยต่อไป

2. ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม หรือการสร้างความมีวินัยในตนเองของเพคและแฮวิคเฮิสต์ (Peck and Havighurst) เชื่อว่า การควบคุมของอีโก้ (Ego - Control) และการควบคุมของซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego - Control) ร่วมกันช่วยให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผล นักทฤษฎีทั้งสองเห็นว่าพลังควบคุมของอีโกและซุปเปอร์อีโกในบุคคลจะมีมากหรือน้อยก็ได้ และบุคคลแต่ละคนจะมีพลังควบคุมของอีโก้และซุปเปอร์อีโก้ในระดับที่ไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากการได้รับความรู้ทางจริยศึกษาที่ทำให้ทราบถึงผลที่จะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในแต่ละบุคคลจะมีระดับไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลไปยังการมีวินัยในตนเอง หรือการควบคุมของอีโก้และซุปเปอร์อีโก้ที่ต่างระดับกัน ดังนั้นนักทฤษฎีทั้งสองจึงได้จำแนกลักษณะของบุคคลออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

2.1 พวกปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้และซุปเปอร์อีโก้ที่น้อยมาก โดยบุคคลจะเป็นผู้ที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว โดยที่ไม่เรียนรู้ที่จะให้แก่ผู้อื่น เป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และจะกระทำการต่าง ๆ อย่างไม่ไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้ถูกควบคุมโดยความเห็นแก่ตัวของตนเอง และกลายเป็นผู้ขาดวินัยในตนเองหรือมีน้อยมาก

2.2 พวกเอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้น้อย แต่พลังควบคุมของซุปเปอร์อีโก้มีมากขึ้น แต่ก็ยังจัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลประเภทนี้จะยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจและผลได้ของตนเอง เป็นคนที่ไม่จริงใจจะยอมอยู่ใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจ ถ้าจะทำให้เขาได้รับผลที่ต้องการได้ เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองน้อย ลักษณะนี้จะปรากฏตั้งแต่วัยเด็กตอนต้น และในคนบางประเภทจะติดตัวไปจนตลอดชีวิต

2.3 พวกคล้อยตาม (Conforming Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้น้อยเหมือนคน 2 ประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซุปเปอร์อีโก้มากกว่า คืออยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลัก และคล้อยตามผู้อื่นโดยไม่ต้องไตร่ตรอง บุคคลประเทนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม เป็นผู้มีวินัยในตนเองระดับปานกลางแต่ไม่แน่นอน

2.4 พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational Conscientious Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ปานกลาง แต่มีพลังควบคุมของซุปเปอร์อีโก้มาก จนเป็นผู้ที่ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมทางสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเองจะเป็นผู้ที่ทำตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่นและศรัทธา เป็นผู้ที่ถูกควบคุมโดยค่านิยมและปทัสถานของสังคม เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองค่อนข้างมากแต่ยังไม่สมบูรณ์ บุคคลประเภทนี้จะทำตามกฎอย่างเคร่งครัดโดยเห็นว่ากฎเกณฑ์นั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ แม้จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้อื่นก็ไม่สนใจ บุคคลประเภทนี้จะเป็นหลักของชุมชนเพราะมีความมั่นคงในความเชื่อและการกระทำ แต่การขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผลของคนประเภทนี้จึงยังเป็นคนประเภทที่ไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

2.5 พวกเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational Altruistic Person) คือ บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้มากและพลังควบคุมของซุปเปอร์อีโก้ก็มากด้วย จนเกิดสมดุลระหว่างการปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผลโดยเห็นแก่ผู้อื่นทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้มีความสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผล มิได้ตกอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มในสังคมหรืออยู่ใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงมาก จะเป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลของการกระทำตนต่อผู้อื่น ก่อนจะทำอะไรต้องพิจารณาอย่างมีเหตุผลเพื่อผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป มีความต้องการที่จะเสียสละและเห็นแก่

ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้มีไม่มากนักในแต่ละสังคม แต่นักทฤษฎีทั้งสองเชื่อว่าเป็นบุคลิกภาพที่พัฒนาถึงขีดสุดของมนุษย์

จากทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือการสร้างความมีวินัยในตนเองของเพคและแฮวิคเฮิสต์ (Peck and havighurst) จะเห็นได้ว่าการสร้างความมีวินัยในตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการควบคุมอีโก้และซุปเปอร์อีโก้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการสร้างความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับบุคคลในสังคมต้องเข้าใจในลักษณะของบุคคลให้เข้าใจชัดเจนก่อน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีแนวทางในการสร้างความมีวินัยในตนเองที่แตกต่างกันไป

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

1.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2538 จำนวน 276 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2538 จำนวน 264 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นลักษณะทางจิตใจของผู้กระทำ และปัจจัยภายนอกที่เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมร่วมกันทำนายพฤติกรรมการมีวินัยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษาได้ร้อยละ 39.27 และตัวพยากรณ์ที่ดีในการทำนายพฤติกรรม การมีวินัยเป็นลำดับแรกของทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน รองลงมาคือ ทัศนคติต่อพฤติกรรมการมีวินัย การรับรู้กฎเกณฑ์และค่านิยมของโรงเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดู และการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาด้านพฤติกรรมการมีวินัย และการสนับสนุนจากครูด้านสิ่งของ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมการมีวินัยมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนหญิงทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพฤติกรรมการมีวินัยมากกว่านักเรียนชาย

ณัฏฐ์พร สดาภรณ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทหารและพลเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าชั้นปีที่ 1 – 5 จำนวน 508 นาย และนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 522 คน รวมทั้งสิ้น 1,030 คน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพลเรือนมี 6 องค์ประกอบคือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเป็นผู้นำและความอดทน มีค่าแปรปรวนสะสมเท่ากับ 54.2% 48.7% 43.2% ตามลำดับ

จิราพร อรุณพูลทรัพย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ตั้งอยู่ในเขตบางซื่อ บางกะปิ จอมทอง รวม 9 โรงเรียน จำนน 365 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ สถานภาพครอบครัวสมบูรณ์ บิดามารดายังอยู่ร่วมกัน บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้าง และการศึกษาบิดามารดาเพียงชั้นประถมศึกษา อาชีพบิดามารดา และระดับการศึกษาของบิดามารดากับขนาดของโรงเรียนมีความสำคัญกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อนำปัจจัยข้อมูลเฉพาะบิดามาวิเคราะห์พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน และปัจจัยข้อมูลเฉพาะมารดา การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน

อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง และยังศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 ของกลุ่มโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร เขตตลิ่งชัน จำนวน 582 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุภัค ไหวหากิจ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมมีการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมแบบร่วมมือ แต่ไม่แตกต่างกัน

ธิติมา จักรเพชร (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการแนะแนวที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงขึ้นหลังจากใช้ชุดการแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงขึ้นหลังจากได้รับข้อสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่ได้รับการใช้ชุดการแนะแนวกับนักเรียนที่ได้รับการให้ข้อสนเทศมีวินัยในตนเองสูงขึ้นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศักดิ์สิทธิ์ บุญรังศรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง ระดับ ปวช. ปีที่ 1,2,3 และระดับ ปวส. ปีที่ 1,2 ของวิทยาลัยสมุทรสงคราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 118 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสุมทรสงคราม มีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

2. นักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านครอบครัวอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์กันดังนี้ ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย (0.302) ปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อยมาก (0.183) และปัจจัยด้านครูผู้สอนมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (0.439)

4. ปัจจัยที่สามารถทำนายการมีวินัยในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม ได้แก่ ปัจจัยด้านด้านครูผู้สอนเท่ากับ 0.896 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมศักดิ์ นาคนาม (2545 : 50 – 51) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือที่ดีต่อความมีวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดทุ่งสวน) จังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดทุ่งสวน) ปีการศึกษา 2544 ที่มีวินัยต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีความมีวินัยดีขึ้นหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนมีความมีวินัยดีขึ้นหลังได้รับการเรียนแบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มและนักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือมีความมีวินัยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โรจนา ศุขะพันธ์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวินัยในตนเองของนักเรียนของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศและผลการศึกษาในระดับชั้นปีที่แตกต่างกัน ตลอดจนหาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันอุดศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามเพศ และระดับชั้น ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีวินัยในตนเองสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 3 มีวัยในตนเองสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พเยาว์ เกาทัณฑ์ทอง (2534 : 79) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมอยู่ในวินัยกับกลุ่มที่มีพฤติกรรมผิดวินัย ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมอยู่ในวินัยได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขันน้อยกว่านักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมผิดวินัย แต่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากกว่านักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมผิดวินัย

บัณฑิตา ศักดิ์อุดม (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองตามการรับรู้ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบนักเรียนหญิงมีนัยในตนเองมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภัทรา นิคมานนท์ (2517 : 48-50) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีล 5 ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สุพจน์ จักขุทิพย์ (2521 : 23) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหาคร ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลจากกรคบเพื่อน การยอมรับเพื่อนในทางเสื่อมเสียเป็นสิ่งที่ผลักดันให้ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สภาพการเป็นนักเรียนและใช้เวลาว่างในทางที่ไม่เหมาะสม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อีกทั้งขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่ใช้ควบคุมความประพฤติและนักเรียนที่มีปัญหาเรื่อความประพฤติโดยเฉพาะย่างยิ่งเรื่องการหนีโรงเรียน การทะเลาะวิวาท ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

กมลีรัตน์ รัชมาศ (2540 : 63-64) ได้ศึกษาพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนเทคนิคอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า แผนกวิชา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมชาย เรืองสม (2541 : 244-245) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ในวิทยาลัยเทคนิค เขตการศึกษา 4 สังกัดกรมอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า วินัยในตนเองของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีวินัยในตนเองอยู่ในระดับปานกลางจะเป็นผู้ที่มีเกณฑ์การเรียนในระดับค่อนข้างดี

สถิดาพร คำสด (2546 :120) ได้ศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทัศนีย์ จิตต์ชื่นมีชัย (2548 : 76) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองด้านการเรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า อาชีพผู้ปกครองของนักศึกษาเป็นองค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับวินัยในตนเองด้านการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กาญจนา ควรสุภา (2516 : 66) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2505 และ 2515 ในภาคศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมด้านต่างๆที่คล้ายคลึงกัน และอาชีพของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมแห่งพลเมืองดี

ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2516 : 71) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2514 ในภาคศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรมด้านต่างๆที่คล้ายคลึงกัน และอาชีพของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมแห่งพลเมืองดี

1.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โจเนส (Jones. 1954 : 781 – 832) ได้ศึกษาเรื่องความแตกต่างกันระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชายในด้านปฏิบัติตามวินัย พบว่า เด็กวัยรุ่นชายจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่าเด็กหญิงวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะสังคมมิได้มุ่งหวังให้หญิงและชายมีพฤติกรรมเหมือนกัน ดังนั้นการฝึกอบรมเด็กแต่ละเพศจึงแตกต่างกันเนื่องจากการยอมรับหรือปฏิเสธจากสังคมมีความหมายต่อหญิงมากกว่าชาย และสังคมเข้มงวดกวดขันกับความประพฤติของหญิงมากกว่าชาย แต่ในสถานการณ์อื่น ๆ เด็กชายจะมีการพูดเท็จและไม่ซื่อสัตย์มากกว่าเด็กหญิงในระยะวัยเด็กตอนปลาย และวัยรุ่น เด็กชายจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่าเด็กหญิง

กอริสัน (Gorrison. 1959 : 153 – 156) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การฝึกให้เด็กนักเรียนมีวินัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาสองโรง แห่งรัฐจอเจีย ปรากฏผลว่า พฤติกรรมที่เด็กหญิงกระทำผิดมากที่สุดคือ การพูดและหัวเราะ ส่วนวัยรุ่นชายก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง คือ การต่อสู้ การโยนสิ่งของ ยังพบอีกว่า เด็กผู้ชายได้รับโทษโดยการกักตัวไว้ หลังจากเลิกเรียนให้ทำงานพิเศษ การเปลี่ยนที่นั่ง การส่งตัวไปให้อาจารย์ใหญ่และการลดเกรดมากกว่าเด็กหญิง

มุสเสน (Mussen. 1968 : 335 – 341) ศึกษาพบว่า การฝึกวินัยโดยการใช้เหตุผลและให้ความรัก เป็นการฝึกวินัยได้ผลดีที่สุด และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผลหรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ วิธีนี้จะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงขึ้น ซึ่งมุสเสน ให้ข้อคิดว่า การฝึกวินัยโดยการใช้เหตุผล การให้ความรัก และส่งเสริมพัฒนาการความ

รับผิดชอบ ควรใช้จนกว่าเด็กจะเลิกกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เพราะเป็นการกระตุ้นให้เด็กยอมรับอย่างแท้จริงว่าการกระทำของเขาไม่เหมาะสม

มาร์เควทท์ (Marquette. 1969 : 1005) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศของการใช้อำนาจในโรงเรียนและระดับการยอมรับหรือปฏิเสธระเบียบโรงเรียน โดยแยกศึกษาเป็นโรงเรียนรัฐบาล 3 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ชาย 3 แห่ง โรงเรียนราษฎร์หญิง 3 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลตามสังกัดโรงเรียน เพศ และระดับ ชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า สังกัดโรงเรียนต่างกันระหว่างเพศ และปรากฏว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงในเกรดสิบและสิบสองยอมรับในกฎระเบียบของโรงเรียน

ไวสเพลด (Weisfeld. 1974 : 1930 – B) ได้ศึกษารูปแบบการคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความมีวินัยของเด็กเป็นรูปภาพสถานการณ์ 36 ภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดา 27 คน โดยสุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเด็กปกติ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีปัญหาทางอารมณ์ กลุ่มที่ 3 เป็นเด็กกลุ่มที่มีความเจริญทางสมองช้า โดยให้บิดามารดาของเด็กดูรูปภาพแล้วให้จัดอับดับความต้องการของตนเองที่ต้องการเกี่ยวกับการควบคุมวินัยของเด็ก จากตัวเลือก 6 อันดับ ผลจากการศึกษาพบว่า บิดามารดามีแนวโน้มในการควบคุมวินัยของเด็กมากขึ้น เมื่อเด็กโตมากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงสภาพความสามารถทางสมอง หรือวุฒิภาวะทางอารมณ์เลย อาจจะกล่าวได้ว่า ระดับอายุมีความสัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเองหรือระดับชั้นเรียนต่างกัน จะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองต่างกันด้วย

เอ็ดดี้ (Eddy. 1998 : 136) ได้ศึกษาทัศนะของครูและนักศึกษาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและกฎระเบียบของโรงเรียน โดยศึกษาทัศนะของครู นักศึกษา ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบปฏิบัติของนักศึกษาโดยแยกตามสถานภาพ เพศ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ประสบการณ์การสอน ทัศนะของครูต่อสิ่งแวดล้อมและกฎระเบียบของโรงเรียน และแยกตามทัศนะของนักศึกษาตามเพศ ระดับการศึกษา พื้นฐานการศึกษา และทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและกฎระเบียบของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างทัศนะของครูและนักศึกษาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและกฎระเบียบของโรงเรียน อย่างไรก็ตามทั้งครูและนักเรียนมีทัศนะในเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบของโรงเรียน

เลสลีย์ (Leslie. 1998 : บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้นในรัฐจอร์เจียระหว่างกลุ่มที่เข้าเรียนกวดวิชาภายหลังเลิกเรียน (การกวดวิชามีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำแนะนำในการทำการบ้านกับติวเรื่องการอ่านและคณิตศาสตร์เป็นหลัก) กับกลุ่มที่ไม่ได้เขาชั้นเรียนกวดวิชาดังกล่าว การเปรียบเทียบซึ่งกระทำโดยใช้ ITBS (Iowa Tests of Basic Skills) พบว่าสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่าน ในกลุ่มที่เข้าชั้นเรียนกวดวิชา สูงกว่าในกลุ่มที่ไม่ได้เข้าเรียนกวดวิชาอย่างชัดเจน อย่างไรก็ดีไม่พบว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มสำหรับความสามารถทางคณิตศาสตร์ และความถี่ในการทำผิดวินัยโรงเรียน งานศึกษาวิจัยสรุปว่าการจัดให้มีชั้นเรียนกวดวิชา

ภายหลังเลิกเรียนประจำวัน อาจช่วยยกระดับสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ ถ้าหากมีการจัดการที่ดี และนักเรียนเข้าเรียนสม่ำเสมอ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นประโยชน์ที่ได้รับจะอยู่ในมิติใด ย่อมถูกกำหนดด้วยเป้าหมายของการจัดการศึกษาเป็นหลัก

ทัคเกอร์ (Tucker. 1998 : บทคัดย่อ) ศึกษาคำอธิบายสาเหตุที่ทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมเกเรไม่เหมาะสม ตามความเห็นของครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักศึกษาชั้นมัธยมปลาย ที่โรงเรียนมัธยม Burmuda งานศึกษาพบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมเกเร อย่างเช่น แสดงอาการดูหมิ่นผู้สอน ขาดเรียน กักขพะหยาบคาบ ติดยาเสพติด/แอลกอฮอล์ (ซึ่งจะพบในกลุ่มเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง ยกเว้นกรณีติดยาเสพติด/แอลกอฮอล์) จะถูกลงโทษจากทางโรงเรียนอย่างไม่มีมาตรฐานแน่นอน หากขึ้นกับวิจารณญาณและดุลยพินิจของครูผู้สอนและทางโรงเรียน และเด็กส่วนใหญ่ (ทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีพฤติกรรมเกเร) รวมถึงผู้ปกครองมักโทษปัจจัยด้านครูและโรงเรียนว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมเกเร ขณะที่ทางฝ่ายครูและโรงเรียนมองปัญหาเดียวกันในทางตรงข้ามว่าพฤติกรรมเกเรของเด็กมีต้นเหตุมาจากการอบรมและสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ไม่เหมาะสม

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่ามีปัจจัยหลายด้านที่ผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยของเยาวชน อาทิเช่น ปัจจัยด้านเพศ ด้านผลการเรียน ด้านที่อยู่อาศัย และอาชีพของผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้เองคณะผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยของเยาวชนในสถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้แบบวัดความมีวินัยที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

2. <u>เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์</u>

2.1 เอกสารเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

2.1.1 ความหมายและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

คำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ตรงกับคำว่า Emotional Intellingence ในภาษาอังกฤษมีคำที่ใช้เรียกกันทั่วไปคือ EQ หรือ Emotional Quotient

อุษณีย์ โพธิสุข (2542 : 19) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถที่จะรู้จักและเข้าใจว่าอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ รวมถึงความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ ใช้ความสามารถทางอารมณ์ สามารถปรับตัวปรับอารมณ์ให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี และเป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ

คูเปอร์ และสว้าฟ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 13, อ้างอิงจาก Cooper & Sawaf : 1997) กล่าวถึงความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะ

รับรู้ เข้าใจและประยุกต์ใช้พลัง การรู้จักอารมณ์เป็นรากฐานของพลังงาน ข้อมูลการสร้างสายสัมพันธ์เพื่อการโน้มนำผู้อื่นได้ โดยได้กำหนดโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย 4 ด้านที่สำคัญ คือ

1) ความรอบรู้ทางอารมณ์ สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ความซื่อสัตย์ทางอารมณ์ อารมณ์ที่มีพลังการรับทราบผลของอารมณ์

2) ความเหมาะสมทางอารมณ์ สามารถหยั่งรู้ตามความเป็นจริง การแผ่ความไว้เนื้อเชื่อใจ การแสดงความไม่พอใจในเชิงสร้างสรรค์ ปรับ ยืดหยุ่น รู้กาละเทศะ กลับคืนสู่สภาพปกติทางอารมณ์และการการเดินหน้า

3) ความลึกซึ้งทางอารมณ์

- การผูกพัน รับผิดชอบ มีสติ
- มีเป้าหมาย ศักยภาพโดดเด่น
- พูดกับทำตรงกันด้วยคุณธรรม
- โน้มน้าวโดยไม่ใช้สิทธิ์หรืออำนาจ

4) ความไปกันได้ทางอารมณ์

- ใช้อารมณ์ที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์
- การแสดงหยั่งรู้ คิดใคร่ครวญได้ เล็งเห็นโอกาสสร้างอนาคต

บาร์ออน (กรมสุขภาพจิต. 2542 : 11 – 12. อ้างอิงจาก Baron. 1992) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นชุดของความสามารถส่วนตัวด้านอารมณ์และด้านสังคมของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเขาในการต่อกรกับข้อเรียกร้อง และแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมทั้งหลายได้เป็นอย่างดี

บาร์ออน ได้กำหนดโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์ โดยเป็นโครงสร้างหลัก 5 ด้าน และองค์ประกอบย่อย 15 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 : องค์ประกอบภายในตนเอง ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเอง

1.2 ความสามารถในการแสดงความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดและปกป้องสิทธิของตนเองด้วยวิธีการอย่างสร้างสรรค์

1.3 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และศรัทธาตนเอง

1.4 การรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง ทำในสิ่งที่สามารถทำได้และต้องทำด้วยความสุขและความพอใจ

1.5 ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของตนเอง สามารถควบคุมความคิด การกระทำโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

ด้านที่ 2 : องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย

2.1 ความสามารถในการสร้างและคงสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น แสดงออกโดยมีความผูกพันทางอารมณ์ที่แน่นแฟ้น การรู้จักการให้และรับความรัก ความเอาใจใส่

2.2 ความสามารถในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ตนเกี่ยวข้อง

2.3 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น

ด้านที่ 3 : องค์ประกอบด้านการปรับตัวทางอารมณ์ ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจปัญหา และสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ความสามารถในการแยกแยะความรู้สึกส่วนตัวกับสิ่งที่มีอยู่ในความเป็นจริง และสามารถปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น

3.3 ความสามารถในการปรับอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป หรือมีความยืดหยุ่น

ด้านที่ 4 : องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด

4.1 ความสามารถในการอดทนต่อเหตุการณ์ที่ร้ายแรง ภาวะกดดันและความรุนแรงของอารมณ์ได้ รวมทั้งตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4.2 ความสามารถในการอดทนต่อความปรารถนา สิ่งยั่วยุและการแสดงออกที่ขาดการควบคุมได้

ด้านที่ 5 : องค์ประกอบด้านลักษณะอารมณ์โดยทั่วไป

5.1 ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตเป็นส่วนใหญ่และยินดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

5.2 ความสามารถในการมองโลกในแง่ดี แม้จะเผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้าย

เมเยอร์ และซาโลเวย์ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 13 – 14 ; อ้างอิงจาก Mayer & Salovey : 1997) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถในการ

- รับรู้ ประเมิน และแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม
- เข้าถึง และ/หรือสร้างความรู้สึกที่ดีที่เกื้อกูลความคิดได้
- เข้าใจอารมณ์และกระบวนการของอารมณ์ได้ดี
- คิดใคร่ครวญและควบคุมภาวะอารมณ์ได้ดีในทางที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามของสุขภาพจิตและเชาว์ปัญญา

และได้แบ่งโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) รู้จักอารมณ์ตนเอง (Knowing one's emotion)

- การรับรู้อารมณ์ของตนเองตามความเป็นจริง รู้สึกโกรธ เสียใจ ฯลฯ การรับรู้อารมณ์นำไปสู่การเข้าใจตนเองดีขึ้น

2) การจัดการกับอารมณ์ (Managing emotions)

- ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

3) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง (Motivation oneself)

- ความสามารถควบคุมตนเอง ให้กำลังใจ และกระตุ้นตนเองได้

4) รู้จักอารมณ์บุคคลอื่น (Recognizing emotions in others)

- เห็นอกเห็นใจ รู้ความต้องการของผู้อื่นซึ่งนำไปสู่การเข้าใจผู้อื่นและเป็นที่ยอมรับทางสังคม

5) สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Handling relationships)

- สามารถจัดการกับอารมณ์ของผู้อื่น
- มีศิลปะในการสร้างสัมพันธภาพ เป็นผู้นำ
- สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล

การ์ดเนอร์ (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 16 ; อ้างอิงจาก Gardner : 1983) ได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 2 ลักษณะคือ

1) Interpersonal Intelligence หมายถึง การรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม

2) Intrapersonal Intelligence หมายถึง การรับรู้อารมณ์ของตนเองและสามารถแยกแยะ ตลอดจนจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม

ส่วนโกลแมน (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 14 – 15 ; อ้างอิงจาก Goleman : 1998) ได้กล่าวถึงความหมายของ ความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่นเพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเอง และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้ โดยโกลแมนได้กำหนดกรอบโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

หมวด/องค์ประกอบ	ความหมายขององค์ประกอบ
ก. สมรรถนะทางสังคม	
การสร้างและรักษาสัมพันธภาพ	
1. เอาใจเขาใส่ใจเรา	1.1 ตระหนักรู้ความรู้สึก ความต้องการ และความห่วงใยของผู้อื่น 1.2 มีจิตใจมุ่งบริการ รับรู้ ตอบสนองความต้องการของผู้อื่น 1.3 พัฒนาผู้อื่น ทราบความต้องการและส่งเสริม 1.4 สร้างโอกาสในความหลากหลาย 1.5 ตระหนักรู้ทัศนะและความคิดเห็นของกลุ่ม
2. ทักษะทางสังคม	มีความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์จากความร่วมมือของผู้อื่น 2.1 โน้มน้าวได้ผล 2.2 สื่อสารชัดเจน น่าเชื่อถือ 2.3 เป็นผู้นำโน้มน้าวกลุ่ม 2.4 กระตุ้นให้เปลี่ยนแปลง 2.5 บริหารความขัดแย้ง เจรจา แก้ไข 2.6 สร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความช่วยเหลือ 2.7 ร่วมมือร่วมใจกับผู้อื่นเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย 2.8 สมรรถนะของทีม มั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตน

หมวด/องค์ประกอบ	ความหมายขององค์ประกอบ
ข. สมรรถนะส่วนบุคคล	
บริหารจัดการตนเองอย่างไร	
3. การตระหนักรู้ตนเอง	3.1 รู้เท่าทันอารมณ์ตน สาเหตุ ผล
	3.2 ประเมินตนตามความเป็นจริง
	3.3 มั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตน
4. การควบคุมตนเอง	4.1 ควบคุมและจัดการกับสภาวะอารมณ์ได้
	4.2 ไว้วางใจได้ รักษาความซื่อสัตย์และคุณความดี
	4.3 ใช้สติปัญญา ความรับผิดชอบ
	4.4 สามารถปรับตัว ยืดหยุ่น จัดการกับความเปลี่ยนแปลง
	4.5 สร้างสิ่งใหม่ เปิดใจกว้างกับแนวคิดข้อมูลใหม่
5. การสร้างแรงจูงใจ และแนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุนการมุ่งสู้เป้าหมาย	5.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พยายามปรับปรุงให้ได้มาตรฐานดีเลิศ
	5.2 จงรักภักดี ยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม
	5.3 ความคิดริเริ่ม พร้อมปฏิบัติตามโอกาส
	5.4 มองโลกในแง่ดี แม้มีอุปสรรคไม่ย่อท้อ

กรมสุขภาพจิต (2543 ข : 2) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 3 ด้าน ดังนี้

ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง
   - รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง
   - ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้
   - แสดงออกอย่างเหมาะสม
2) ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น
   - ใส่ใจผู้อื่น
   - เข้าใจและยอมรับผู้อื่น
   - แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

3) ความสามารถในการรับผิดชอบ

- รู้จักการให้ รู้จักการรับ
- รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัย
- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

1) ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง

- รู้ศักยภาพของตนเอง
- สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้
- มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2) ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

- รับรู้และเข้าใจปัญหา
- มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
- มีความยืดหยุ่น

3) ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

- รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
- กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- แสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

1) ความภูมิใจในตนเอง

- เห็นคุณค่าในตนเอง
- เชื่อมั่นใจตนเอง

2) ความสงบทางใจ

- มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข
- รู้จักผ่อนคลาย
- มีความสงบทางจิตใจ

จากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความฉลาดในการตระหนักถึงความรู้สึกถึงอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น เพื่อบริหารจัดการควบคุมอารมณ์ของตนที่เกิดจากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับพฤติกรรมและอารมณ์ของตนให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

2.1.2 ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์

คำว่า "อารมณ์" หรือในภาษาอังกฤษว่า Emotion มาจากคำภาษาลาตินว่า motere เป็นคำกิริยาที่แปลว่า เคลื่อนไหว (To move) เมื่อเพิ่ม e นำหน้า ก็หมายถึง "เคลื่อนไหวจาก" ซึ่งแสดงถึงคุณสมบัติของอารมณ์ที่มีส่วนร่วมอยู่เสมอในการกระตุ้นให้เกิดการกระทำต่าง ๆ

สำหรับประโยชน์ของ "อารมณ์" จะเกิดขึ้นเมื่อเป็นอารมณ์สร้างสรรค์โดยกระทำให้คนเรามีพลังงานเพิ่มมากขึ้น สามารถทำงานได้มากกว่าปกติ ทำให้ชีวิตมีรสชาติ อยากมีชีวิตอยู่เพื่อความหวังในชีวิต รวมทั้งทำให้เกิดความมุมานะพยายามอยากเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ส่วนโทษของ "อารมณ์" จะเกิดขึ้นเมื่อเป็นอารมณ์ที่ทำลาย เช่น การมีอารมณ์โกรธ เกลียด หรือกลัวที่รุนแรงจนไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจจนถึงขั้นทำให้เกิดอาการของโรคจิตหรือโรคประสาทได้ (สุภัททา : 2542 ; อ้างอิงจาก กรมสุขภาพจิต. 2543 : 7 – 8)

กรมสุขภาพจิต (2542 ข : 17) กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับเรื่องของอารมณ์นั้นก็เพราะนักวิชาการได้ตระหนักว่า เดิมที่เราเคยคิดว่าคนที่เรียนเก่ง เชาวน์ปัญญาดีก็น่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าคนที่เชาว์ปัญญาด้อยกว่า แต่ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป ที่ผ่านมานักวิจัยได้ตระหนักว่าเชาว์ปัญญาเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถูกต้องแน่นอน นักวิจัยจึงหันมาสนใจตัวแปรที่ไม่ใช่เชาว์ปัญญา เช่น คุณลักษณะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ในปัจจุบันนักวิจัยโดยทั่วไปก็ยืนยันเช่นกันว่า "ในเรื่องของความสำเร็จ เช่น ในการเรียนหรือการทำงานนั้น เชาน์ปัญญามีส่วนเกี่ยวข้องเพียง 20% เท่านั้น ที่เหลือเป็นปัจจัยด้านอื่น ๆ ซึ่งรวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ด้วย"

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ว่าคนที่เก่งแต่ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หรือเก่งแต่สัมพันธภาพกับเพื่อนฝูงไม่ดี หรือเก่งแต่ไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราไม่สามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานตามที่ควรจะเป็น ในทำนองเดียวกัน
วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 34 – 37) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นการเรียนรู้จักอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง การมีสติรู้เท่าทัน สาเหตุและความแปรผันด้านอารมณ์ของตนเอง ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีจะเป็นผู้ที่รู้จักใช้ความคิดอ่านเกี่ยวกับอารมณ์ตนเองและของผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี และการประยุกต์ใช้หลักการของความฉลาดทางอารมณ์เข้าสู่ชีวิตประจำวันและงานในหน้าที่ มีประโยชน์ดังนี้

1. พัฒนาการด้านอารมณ์ บุคลิกภาพของเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความเครียด และแรงกดดันในชีวิต

2. การสื่อสารและการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

3. การปฏิบัติงาน ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนเกื้อหนุนการยอมรับความคิดริเริ่มก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่ดี

4. การให้บริการ ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนทำให้ยอมรับฟังความต้องการของผู้อื่นและสามารถตอบสนองได้ดี

5. การบริหารจัดการ ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้เรียนรู้และพัฒนาตน สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ

การเข้าใจชีวิตของตนและผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของการศึกษาทำความเข้าใจตน ก่อนทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจตนและเข้าใจผู้อื่นแล้ว ทำให้การมีพัฒนาตนเอง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันล้วนแล้วแต่เป็นไปด้วยดี ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากความสำคัญต่อตัวเองแล้ว กรมสุขภาพจิตได้กล่าวถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสำคัญต่อความรักและครอบครัว ความสำคัญต่อการเรียน และความสำคัญต่อการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อตนเอง

เป็นที่ยอมรับว่าจิตใจมีผลต่อร่างกาย และความเครียดคือบ่อเกิดที่สำคัญของโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิด ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร โรคไมเกรน โรคความดันโลหิตสูง ไปจนถึงโรคร้ายอย่างมะเร็ง หากเรามีอารมณ์ดีย่อมส่งผลให้ร่างกายแข็งแรงตามไปด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้คนมองโลกในแง่ดี มีความสุข มีความพอใจและยอมรับได้กับสภาพที่เป็นอยู่

2) ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อครอบครัว

ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต้องอาศัยความรักความเข้าใจและยอมรับได้ในข้อบกพร่องของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้าน หรือชีวิตคู่ ปัญหาความแตกแยก หย่าร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีต้นตอมาจากการไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ เมื่อมีปัญหาก็ไม่หันหน้ามาคุยกันดี ๆ บ่อยครั้งที่คนเก่งจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่มักล้มเหลวในชีวิตคู่เพียงเพราะการพยายามเอาชนะกัน ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน

ดังนั้นการเรียนรู้ธรรมชาติและความต้องการของแต่ละฝ่ายจึงเป็นเรื่องสำคัญ การเรียนรู้จะทำให้เราเข้าใจตัวเองและคนที่เรารักได้ดียิ่งขึ้น เพราะหากเมื่อใดมีความเข้าใจแล้ว ความยอมรับได้ก็จะตามมา

3) ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการศึกษา

การที่เด็กจะเรียนดีมีอนาคตที่ดี นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ พบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาด้านความรู้สึก จนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน หรือปัญหาด้านพฤติกรรมอย่างอื่น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางความสามารถทางเชาวน์ปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้เท่าทัน และจัดการกับอารมณ์ความรู้สึก ทั้งของตนเองและผู้อื่น

ปัจจุบันได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียน เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีการนำกิจกรรมที่เรียกว่า Self-Science มาใช้ในห้องเรียน โดยมีวิธีการคือ การให้นักเรียนบอกความรู้สึกของตนเองในขณะที่ครูขานชื่อตนเอง เช่น วันนี้อารมณ์ดี กังวลเล็กน้อย หรือมีความสุข แทนการตอบว่ามาหรือไม่มา

จุดมุ่งหมายของการสอนวิชานี้คือ เพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม หลักสูตรนี้ไม่ได้สอนเฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาทักษะความเข้าใจที่มีความสำคัญกับเด็กทุกคน โดยมีแนวคิดว่าผู้เรียนจะเข้าใจบทเรียนได้ลึกซึ้งเมื่อมีประสบการณ์โดยตรงมากกว่าการรับฟังจากการสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นยังมีการนำหลักสูตรนี้มาใช้ป้องกันปัญหาต่าง ๆ เช่น การใช้สารเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การออกโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การนำความรู้เกี่ยวกับอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียนนี้ก็ยังเป็นเรื่องใหม่ จึงจำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยาเป็นผู้สอน ซึ่งคาดว่าต่อไปจะมีการถ่ายทอดและฝึกหัดให้ครูทั่วไปในโรงเรียนสามารถดำเนินการได้เอง เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากอารมณ์และความรู้สึกที่ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยต้องสูญเสียอนาคตอย่างน่าเสียดาย

4) ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการทำงาน

ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 1960 มีการศึกษาวิจัยจำนวนที่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาสูง มักจะล้มเหลวในการเป็นผู้บริหารสูงสุด เพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ ขาดการปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดี

ขณะที่งานวิจัยชิ้นหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับการทำยอดขายของพนักงานขายประกันชีวิตในบริษัทประกันชีวิตแห่งหนึ่งพบว่า พนักงานที่ทำยอดขายได้ดีและสามารถอยู่ในบริษัทได้นาน คือพนักงานที่เป็นคนมองโลกในแง่ดี พนักงานกลุ่มนี้จะไม่ท้อใจเมื่อไปขายประกันแล้วลูกค้าไม่ซื้อ แต่ยังมุ่งมั่นที่จะพยายามขายลูกค้ารายต่อไปให้ได้

จากตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผลต่อการทำงานอย่างชัดเจน นักจิตวิทยาพบว่าผู้ที่มีอารมณ์ดี จะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยทำให้เรามองโลกในแง่ดี ทำให้มีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างไม่

ท้อถอย สามารถสร้างกำลังใจให้กับตัวเองในยามล้มเหลวหรือมีปัญหาได้ ซึ่งต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้ายที่มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะฝ่าฝันอุปสรรคได้

เชาวน์ปัญญาที่ดี ไม่สามารถบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานได้เสมอไป หากไม่มีความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ดังนั้นผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการทำงานจึงจำเป็นต้องฉลาดรู้ทั้งเรื่องการทำงานและคนทำงาน ตลอดจนมีการเรียนรู้ เข้าใจ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้ (กรมสุขภาพจิต. 2542 ก : 15 – 26)

2.1.3 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุม จัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักรู้ได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไรอยู่ รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self – Awareness)
2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self – Motivation)
3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Stress Tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้
5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง มี Imulse Control
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (To have Empathy for others)
7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (Trusting Relationships) มีความจริงใจและซื่อสัตย์
8. มีความคิดริเริ่ม (Initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
9. มองโลกในแง่ดี (Optimis)

ทศพล ประเสริฐสุข (2542) กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรจะเป็นผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สามารถจูงใจและให้กำลังใจตนเอง
2. สามารถเผชิญกับความคับข้องใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น
3. จูงใจตนเอง และสามารถควบคุมแรงกระตุ้นภายในของตนเองที่เรียกว่าความสามารถควบคุมตัวเองได้ (Self Control)
4. สามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้ดี สร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

5. มีทักษะทางสังคมที่ดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากพัฒนาการในขั้นแรก ๆ ที่ทำให้ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงสามารถเข้ากับคนอื่นได้ดี มีมารยาท มีอารมณ์ขัน

นอกจากนี้ Steven Hein (1999) ได้กล่าวว่า ลักษณะที่บ่งชี้ถึงความเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงและต่ำ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง มีลักษณะดังนี้คือ

1.1 แสดงความรู้สึกตนเองออกมาได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา

1.2 ไม่ถูกครอบงำโดยความรู้สึกในทางลบต่าง ๆ

1.3 สามารถอ่านภาษาท่าทางในการสื่อสารได้ดี

1.4 ชีวิตผสานจากเหตุผล ความเห็นจริง ตรรกะความรู้สึกและสามัญสำนึกได้อย่างสมดุล

1.5 พึ่งพาตนเองได้ มีความเป็นอิสระด้านการใช้เหตุผลทางจริยธรรม

1.6 สร้างแรงจูงใจที่ดีให้เกิดภายในตนได้

1.7 สามารถนำภาวะอารมณ์ของตนกลับคืนสู่สภาวะปกติได้

1.8 มองโลกในแง่ดี ไม่ยอมแพ้กับอุปสรรคหรือปัญหา

1.9 สนใจและให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่น

1.10 ไม่ถูกครอบงำโดยความกลัวหรือความวิตกกังวล

1.11 สามารถระบุความรู้สึกและสภาวะอารมณ์ทางลบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองในขณะนั้นได้

1.12 รู้สึกเป็นธรรมชาติเมื่อพูดเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ

1.13 ชีวิตไม่ถูกชี้นำโดยอำนาจ ความร่ำรวย เกียรติ ศักดิ์ศรี ตำแหน่ง ชื่อเสียงหรือการได้รับการยอมรับ

1.14 กล้าเผยความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา ไม่พยายามสอดแทรกความคิดไว้ในความรู้สึกของตนเอง

1.15 มองหาแง่มุมที่ดีจากภาวะอารมณ์ในทางลบหรือในสถานการณ์อันเลวร้าย

1.16 แยกแยะสิ่งที่เป็นความคิดออกจากความรู้สึกได้

2. ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ไม่มีความรับผิดชอบต่อความรู้สึกของตน แต่วิพากษ์ตำหนิผู้อื่น

2.2 บอกไม่ได้ว่าทำไมตนถึงคิดความรู้สึกเช่นนั้น

2.3 กล่าวหา โจมตี ตำหนิ ตัดสิน ทำลายขวัญกำลังใจผู้อื่น

2.4 มุ่งวิเคราะห์ผู้อื่นมากกว่าแสดงความเข้าอกเข้าใจ

2.5 บุ่มบ่ามทึกทัก มักคิดแทนเรา เช่น “ผมคิด (เชื่อหรือเดา) ว่าคุณ.....”

2.6 แสดงความไม่ซื่อตรงเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของตน

2.7 พูดสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเองสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง

2.8 ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ บางทีก็แสดงปฏิบัติกิริยากับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างเกินเหตุ

2.9 ขาดสติสัมปชัญญะ สิ่งที่พูดกับสิ่งที่ทำไม่ตรงกัน

2.10 ผูกใจเจ็บ อาฆาตแค้น ให้อภัยคนไม่ได้

2.11 ชอบทำให้ผู้อื่นรู้สึกว่าเขาผิด

2.12 ยัดเยียดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ให้คู่ฟังและคนอื่น

2.13 เผยความรู้สึกที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับตัวเองไม่ได้

2.14 ไม่ใส่ใจในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

2.15 พูดออกมาโดยไม่คิดถึงหัวอกผู้อื่น

2.16 ยึดมั่นในความคิดความเชื่อของตนเอง ใจไม่เปิดกว้าง

2.17 เป็นผู้ฟังที่ไม่ดี พูดขัดจังหวะ บั่นทอนขวัญและกำลังใจคู่สนทนา เน้นข้อเท็จจริงมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก

2.18 ใช้ภูมิปัญญาตนวิพากษ์ตำหนิผู้อื่น สร้างภาพว่าตนฉลาดเหนือผู้อื่น ไม่รู้ไม่สนใจว่าคนอื่นจะมองตนอย่างไร

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 140) ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีคือ ผู้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รู้จักตนเอง รู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยในความเป็นตัวเอง
2. ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออกของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
3. สามารถสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อท้อแท้ง่าย
4. แสดงความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักรู้ในความรู้สึกความต้องการ
5. มีวิธีการขจัดความเครียดที่จะไปขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเองได้อย่างดี
6. สามารถควบคุมอารมณ์ บริหารจัดการอารมณ์ได้
7. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง
8. เป็นผู้นำและสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข ทั้งที่บ้าน สถานศึกษา ที่ทำงาน และสังคม
9. เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุข

2.1.4 จุดมุ่งหมายในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มีจุดมุ่งหมายดังที่ กรมสุขภาพจิต (2542 ข : 81) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

2. พัฒนาการมองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิด ความรู้สึก และทัศนคติในการทำงานร่วมกับคนอื่น

3. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมาย (Communication) เพื่อเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญในการดำรงชีวิต

4. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองได้ เป็นคนที่มีสติ สามารถตระหนักรู้ตนและอารมณ์ของตนเอง

5. พัฒนาความซื่อตรง (Integrity) ซื่อสัตย์ รักษาคำมั่นสัญญา ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมปรารถนา

6. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการทางอารมณ์ของตนในสภาวการณ์ต่าง ๆ ได้

7. พัฒนาแรงจูงใจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

8. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา

9. พัฒนาการควบคุมตนเอง (Self – Control) ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม

10. พัฒนาจิตใจใฝ่บริการ (Service Minded) อันเป็นรากฐานสันติสุขในสังคม

11. พัฒนาความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

12. พัฒนาความรู้สึกเข้าถึงมนุษย์ และความเป็นมนุษย์รู้จักชื่นชมงานดนตรี ศิลปะมีความละเอียดอ่อน เพื่อสร้างสภาวะทางอารมณ์ให้เป็นคนมีอารมณ์ดี

13. พัฒนาความมีคุณธรรม

2.1.5 แนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2542 ข : 79 – 80) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

1. ทำได้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาจเกิดจากการได้สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของต้นแบบ พ่อแม่ที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูง มักจะทำให้ลูกเรียนรู้การแสดงออกทางอารมณ์ที่ดีไปด้วย เด็กที่เจริญเติบโตจากภาวะแวดล้อมที่มีแต่คำชมและการให้กำลังใจย่อมเรียนรู้การมองโลกในแง่ดี มีความมั่นใจในตนเอง พ่อแม่อาจฝึกพัฒนาการด้านความฉลาดทาง

อารมณ์ตั้งแต่เด็กอายุ 5 – 6 ปี ที่มีพัฒนาการทางสมองพร้อมแล้ว การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจังในชีวิตประจำวันจะช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้ดียิ่ง

2. ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย พ่อแม่ ครูอาจารย์จำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนด้วย เพราะความฉลาดทางอารมณ์เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ในสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน

3. ต้องเอาจริงเอาจังอย่างต่อเนื่องและต้องใช้เวลา การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ส่วนหนึ่งจะเกิดจากการชี้แนะจากบุคคลต่าง ๆ นับตั้งแต่การอบรมเลี้ยงดู การสั่งสอนของครูอาจารย์ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกต การเรียนรู้ซึมซับพฤติกรรมและความคิดอ่านเข้าสู่ตนเอง มีงานวิจัยที่แสดงว่า ทารกอายุ 5 – 6 เดือน สามารถมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงและการสื่อสารได้ เมื่อเด็กอายุได้ 3 ปี สามารถอ่านลักษณะของอารมณ์จากสีหน้าและแวว เมื่อเด็กอายุ 4 ปี สามารถระบุลักษณะอารมณ์ได้ถูกต้อง 50% จากใบหน้าและแววตาที่เด็กมองเห็น และเมื่อเด็กอายุ 6 ปี สามารถจำแนกลักษณะของใบหน้าที่แสดงถึงความสุขและความรู้สึกขยะแขยงได้ถูกต้องถึง 75%

4. ควรมีการประเมินความพร้อมและความต้องการก่อน ควรมีการประเมินลักษณะความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลในขณะนั้น รวมทั้งสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาตนก่อนทำการฝึกสอน เด็กคนเดียวกันอาจมีสมรรถนะความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกันไป จึงต้องใช้เทคนิคที่เหมาะสมสำหรับแต่ละด้าน

5. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้ผลสืบเนื่องและคงทนนั้น ต้องพัฒนาจากทุกระดับ นับตั้งแต่การรู้จักภาวะอารมณ์ของตน สามารถระบุอารมณ์ของผู้อื่น การควบคุมตนเอง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และทักษะทางสังคม ซึ่งมีความยากและซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะต้องมีการสลายพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมกว่า ซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

6. ต้องฝึกในเชิงสถานการณ์ให้ทดลองเรียนรู้ ปฏิบัติ และทราบผลการแสดงออก การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีเป็นผลมาจากการสามารถปฏิบัติได้ ไม่ใช่เพียงแต่รู้ เข้าใจ แต่ไม่ทำหรือทำไม่ได้ อาจทำโดยให้พบกับสถานการณ์จริง การบันทึกพฤติกรรมลงในวีดิทัศน์เพื่อให้คำติชม ชี้จุดเด่น จุดด้อยที่ควรปรับปรุงและการสังเกตในสถานการณ์การปฏิบัติจริง

7. ควรพิจารณาความแตกต่างของการเรียนรู้ด้านสมองกับการเรียนรู้ทางอารมณ์ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นการพัฒนาสมองในส่วนของระบบ Limbic ซึ่งควบคุมอารมณ์ความรู้สึกและแรงขับของร่างกาย ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจที่ดี การฝึกต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ ในสถานการณ์ทางสังคมและให้ทราบผลการปฏิบัติ ซึ่งต่างจากการฝึกสมองด้านความคิด ความเข้าใจในส่วนของ Neocortex ซึ่งควบคุมความสามารถในการวิเคราะห์หาเหตุผล หลักการ และตรรกต่าง ๆ

8. ควรทำการฝึกเป็นรายบุคคลร่วมกับกิจกรรมสัมพันธ์ในกลุ่มเล็ก ๆ เริ่มจากการสร้างแรงจูงใจที่ดี ชี้ชวนให้ปฏิบัติการแสดงออก การให้ดูต้นแบบ เปิดโอกาสให้ฝึกในสถานการณ์ต่าง ๆ และมีการแจ้งรายงานผล ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการฝึกมนุษยสัมพันธ์ขั้นพื้นฐาน เช่น การยิ้มแย้ม โอภาปราศรัย การเรียกชื่อ การแสดงความเอื้ออาทร การมีอารมณ์ขัน การกล่าวชมเชย ขอโทษ ขอบคุณ การเผยความรู้สึก และการควบคุมอารมณ์โกรธ เป็นต้น กิจกรรมที่จัดอาจเป็นเกม กิจกรรมคู่ กลุ่มสัมพันธ์ การเล่นละคร การสวมบทบาทหรือสถานการณ์จำลอง

9. มีการติดตามประเมินผลของการพัฒนา การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไม่ควรทำตามกระแสความต้องการของตลาดหรือเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ และหลักวิชาการรองรับ รวมทั้งทำไปโดยขาดการติดตามผล

2.1.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543 ข : 5) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของความสามารถที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน ได้แก่

1. ความเชื่อมั่น คือ ความสามารถในการควบคุมตนเอง และมีอำนาจเหนือพฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกายและสิ่งแวดล้อม
2. ความอยากรู้อยากเห็น
3. การตระหนักรู้ได้เอง โดยไม่ต้องใช้เหตุผล
4. ความสามารถในการควบคุมตนเอง
5. การมีสัมพันธภาพที่ดี และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น
6. ความสามารถในการสื่อสาร
7. ความร่วมมือร่วมใจกับกลุ่ม

ลักขณา สริวัฒน์ (2545 : 194 – 195) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้โดยที่ต้องมีหลักการพัฒนาในหลาย ๆ ทาง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความฉลาดและความสามารถทางสมองอย่างหนึ่ง การที่คนเราจะมีความฉลาดทางอารมณ์มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ๆ 2 ประการ คือ พันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์ และสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดู

1. พันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์ พันธุกรรม คือ ตัวกำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีลักษณะพื้นอารมณ์ที่แตกต่างกันไป และพื้นอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ก็จะเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมอารมณ์ บุคลิกภาพ

2. สภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดู พื้นอารมณ์ที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรมเป็นปัจจัยที่ติดตัวมา ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ก็จริง แต่การเลี้ยงดูในสภาพที่เหมาะสมกับอารมณ์ก็สามารถจะช่วยพัฒนา กล่อมเกลา และควบคุมพื้นอารมณ์ด้านลบได้ ขณะเดียวกันก็สามารถส่งเสริมพื้นอารมณ์ด้านบวกให้เด่นยิ่ง ๆ ขึ้นไป

โอห์ม (Ohm Paul John. 1999) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการทำงานของสมองซีกขวาส่วนล่าง ซึ่งเป็นเรื่องของความคิด อารมณ์ ความรู้สึก การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การเคลื่อนไหวที่อยู่ในส่วน Limbic System นักจิตวิทยาเชื่อว่าสามารถที่จะพัฒนาสมองส่วนนี้ได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนจะต้องเริ่มจากครอบครัว การจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่จะช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่ผู้เรียน

สถานศึกษายังเป็นสถาบันอีกแห่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความเคารพและรับฟัง สนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

โอเบอร์ตัฟเฟอร์ (Obertcuffer. 1954 : 34) กล่าวว่า อิทธิพลของชั้นเรียนก็เป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง โรงเรียนและเพื่อนจะมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก และมีส่วนช่วยให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี

ส่วน คาแพลน (Kaplan. 1959 : 53) กล่าวว่า ครูต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี จะทำให้เด็กรู้สึกเป็นกันเอง และปรับตัวเข้ากับครูได้ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กด้วย นอกจากนี้ครูยังจะต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกอบอุ่น

นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2524 : 45) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของนักเรียนไว้ดังนี้คือ

1. การอบรมเลี้ยงดู เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เด็กจะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีได้ ย่อมเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นองค์ประกอบสำคัญ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้มีพลเมืองดีได้คือ ผู้อบรมเลี้ยงดู ซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือคนอื่น ๆ บุคคลดังกล่าวจะต้องมีสุขภาพจิตดีพอที่พร้อมจะถ่ายทอดความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ดูแล เกื้อหนุน ความอ่อนโยน ความมีเหตุผล ตลอดจนเป็นแบบฉบับอันดีงามที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น ๆ ให้แก่บุตรและธิดา การอบรมเลี้ยงดูแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian) หรือเรียกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองคอยควบคุมออกคำสั่งให้บุตรปฏิบัติตาม ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดให้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามต้องการ การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีทั้งข้อดีข้อเสียคือ

ข้อดี ทำให้เด็กมีความอ่อนน้อม ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ มีความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่

ข้อเสีย ทำให้เด็กขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง มีลักษณะพึ่งผู้อื่น (Dependency)

1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Leisses-faire) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หรือทอดทิ้งบุตร ปล่อยให้เด็กทำตามอำเภอใจ ไม่มีคนคอยแนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว ชอบทะเลาะเบาะแว้ง ไม่เชื่อฟังผู้ใด มีอารมณ์ไม่มั่นคง เด็กมักแสดงอาการเรียกร้องความสนใจ (Call for attention) จากผู้อื่นอยู่เสมอ เพราะเด็กขาดความรัก ความอบอุ่น ความสนใจจากพ่อแม่

1.2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบทนุถนอมมากเกินไป (Over-protection) หมายถึง พ่อแม่จะคอยปกป้องดูแลบุตรคล้าย ๆ กับว่าบุตรนั้นเป็นเด็กอยู่ตลอดเวลา จะทะนุถนอมราวไข่ในหิน จะคอยให้ความช่วยเหลือหรือแนะนำ หรือทำให้เองจนเด็กไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ เด็กจะมีลักษณะเอาแต่ใจตัว ขัดใจไม่ได้ ไม่มีความคิดริเริ่ม คอยพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ แก้ปัญหาหรือทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้

1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยการใช้เหตุและผล ให้บุตรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในภารกิจต่าง ๆ ของครอบครัว สามารถที่จะแสดงความสามารถของตนได้เต็มที่ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะและเหตุผล ทำให้เด็กมีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะตนเป็นที่พึ่งแห่งตน (Independency) ได้

2. สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพการณ์หรือสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลอันมีผลทำให้กระทบกระเทือนต่อสภาพของจิตใจ องค์ประกอบดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ประการคือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน บ้านเป็นสิ่งที่ทุกคนจะขาดไม่ได้ บ้านจึงมีอิทธิพลต่อสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตมาก ครอบครัวที่เป็นสุขย่อมหมายถึง ครอบครัวที่บุคคลในบ้านนั้นมีการปรับตัวเข้าหากันได้ดี สิ่งแวดล้อมทางบ้านแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1.1 การปะทะสังสรรค์ระหว่างบุคคลในบ้าน บุคคลในบ้านควรจะมีความสามัคคี บิดามารดา หรือบุคคลในบ้านต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งของเด็ก เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้ การดำรงชีวิตต่าง ๆ ในบ้าน เช่น การกินอยู่ หลับนอน ตลอดจนอุปนิสัยต่าง ๆ ของบุคคลในบ้านจะเป็นแบบฉบับหรือตัวอย่างแก่เด็กทั้งสิ้น ผู้ใหญ่จึงควรระมัดระวัง และกระทำแต่ในสิ่งที่ดีงาม

2.1.2 สภาพของบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน ได้แก่

- บ้านต้องไม่คับแคบจนเกินไป มีขนาดพอเหมาะกับจำนวนสมาชิกในบ้าน
- บ้านควรสะอาด เรียบง่าย มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีส้วมถูกหลักอนามัย
- บ้านที่อยู่ควรมีลักษณะมั่นคง ปลอดภัย และไม่อยู่ห่างไกลจากบ้านคนอื่นหรือชุมชนมากเกินไป แต่ก็ไม่ควรอยู่ในที่จอแจ

2.2 สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนนับว่าเป็นสถานที่สำคัญรองลงมาจากบ้าน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนแบ่งออกได้ 5 ประการคือ

2.2.1 สภาพโรงเรียน โรงเรียนควรสะอาด โอ่โถง มีสวัสดิการที่ดี เช่น มีส้วม มีโรงอาหารที่ถูกหลักอนามัย มีห้องพยาบาลและอุปกรณ์เพียงพอในการปฐมพยาบาล โรงเรียนควรอยู่ห่างไกลจากที่จอแจ

2.2.2 ครู บุคลิกภาพของครู ต้องมีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของแต่ตนให้มากที่สุด

2.2.3 เพื่อนเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อสุขภาพจิตของเด็กมาก ถ้าในวัยเด็กถูกเพื่อนฝูงรังเกียจ ไม่มีใครแยแส เด็กจะรู้สึกว้าเหว่ขมขื่นใจ ขาดความอบอุ่น เกิดความสงสัยตัวเอง มองบุคคลอื่นในแง่ร้าย และเกิดความคับข้องใจอยู่เสมอ เมื่อโตขึ้นความรู้สึกเช่นนี้จะติดตัวไป ทำให้ไม่อยากเข้าสังคมกับคนอื่น เมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนก็ขาดเพื่อนที่จะเล่าสู่กันฟัง ต้องเก็บกดเอาไว้ทำให้มีอารมณ์เครียดอยู่เสมอ

2.2.4 ระเบียบวินัยของโรงเรียน โรงเรียนทุกโรงเรียนจะต้องมีระเบียบวินัยเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักทำตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ มีวินัยในตนเอง แต่มิใช่ข่มขู่ให้เด็กหวาดกลัวจนเกินไป จนเด็กมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวหรือกลัวลนลาน ดังนั้นระเบียบวินัยที่ดีควรจะเหมาะสมกับเด็กวัยนั้น ๆ คือสามารถปฏิบัติได้จริง และถูกต้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ

2.3 สิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคม ควรจะมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เด็กควรได้รับการสนับสนุนที่ดีจากชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ จึงจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้

2.1.7 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในโรงเรียน

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541 : 14 – 20) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียน (Classroom Culture) เพื่อให้เป็นสถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน และการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ ให้ห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความร่วมมือกัน นักเรียนจะสามารถพัฒนาทักษะกับคนอื่นได้ (Interpersonal Skill) ต้องมีข้อตกลงที่ปฏิบัติในห้องเรียน โดยมีหลักการง่าย ๆ คือ

- ต้องฟังเพื่อนพูดอย่างเอาใจใส่
- แสดงความชื่นชมเมื่อฟังเพื่อนทำดี
- หลีกเลี่ยงทำให้เพื่อนเสียหน้าหรือเสียใจ
- ถ้ามีอะไรจะแสดงก็บอกผ่าน
- ต้องให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

กิจกรรมการฝึกและสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียนมีดังนี้

1.1 การรู้จักตนเอง (Interpersonal) และยอมรับในความแตกต่างว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา

1.2 การสร้างบรรยากาศการสนับสนุนเพื่อให้เกิดความกล้าในการแสดงออกและกล้าเสี่ยง (Creating a Climate of Support)

1.3 สร้างวัฒนธรรมการสนับสนุนเชื้อเชิญการชื่นชอบ (Creating a Supportive Culture Inviting, Appreciation)

2. หลักสูตรการฝึกความฉลาดทางอารมณ์

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นกิจกรรมที่ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติไปแล้วเกิดมุมมองดังนี้

2.1 ให้นักเรียนมีโอกาสกำหนดและดำเนินการไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งความคาดหวังทางวิชาการ และเป้าหมายทางวิชาการ ทั้งของส่วนตัวและของกลุ่ม

2.2 การช่วยให้นักเรียนตระหนักว่าคนอื่นมองพฤติกรรมนักเรียนอย่างไร พฤติกรรมนักเรียนมีผลกระทบต่อคนอื่น ๆ อย่างไร และเรียนรู้วิธีการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่น ๆ ออกมา อย่างไร ไม่ก้าวร้าวหรือทะเลาะ

2.3 การช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและพัฒนาทักษะการเจรจาเพื่อให้โน้มน้าวการตัดสินใจและแก้ไขข้อขัดแย้ง และนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อน ๆ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

2.2.1 งานวิจัยในประเทศ

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 112 – 118) ได้ศึกษาเครื่องมือวัดเชาวน์อารมณ์กับ อุสา อิทธิสาคร โดยใช้แนวคิดของเมเยอร์ และสโลเวย์และโกแมน (1998) เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักการศึกษากับความสามารถด้านเชาวน์อารมณ์ แบบทดสอบประกอบด้วยลักษณะเชาวน์อารมณ์ 7 ด้าน ได้แก่ การรู้จักอารมณ์ตนเอง การตระหนักรู้อารมณ์ของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ของตนเอง วุฒิภาวะทางอารมณ์ ความเอื้ออาทร การมีแรงจูงใจที่ดี และทักษะทางสังคม ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 90 ข้อ โดยให้ผู้ตอบรายงานว่าข้อความนั้น ๆ เกิดขึ้นกับตนเองทั้งในแง่ความคิด ความรู้สึก อารมณ์และการแสดงออกในระดับใด ใน 5 ระดับนั้น กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 464 คน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาเพศหญิงมีความสามารถด้านความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ด้านอารมณ์ของตนเองสูงกว่านักศึกษาเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อเชาวน์อารมณ์ด้านความเอื้ออาทร การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น การรู้จักอารมณ์ของตนเองและการมีแรงจูงใจที่ดี

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปรึกษาหารือกับพี่น้องและครูอาจารย์เมื่อเวลามีปัญหา มีสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทักษะทางเชาวน์อารมณ์ สภาพความสัมพันธ์กับบิดามารดามีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความเอื้ออาทร การมีแรงจูงใจที่ดี การควบคุมอารมณ์ของตนเอง และทักษะทางสังคมของนักศึกษา การประเมินค่าตนเองว่าเป็นคนที่มุ่งความสำเร็จ ใฝ่รู้สัมพันธ์และมุ่งสู่อำนาจมีผลต่อความสามารถด้านความเอื้ออาทร และการมีแรงจูงใจที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมจากการวัดเชาวน์อารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สิริวรรณ ตะรุสานนท์ (2542 : บทคัดย่อ) และ พยงค์ จิรพงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การวัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT พบว่านักเรียนมีประสิทธิภาพในการคิดไตร่ตรอง การตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยผ่านการไตร่ตรองในการทำงานร่วมกันของสมองซีกซ้ายและซีกขวา เพื่อที่จะส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน

ชนันภรณ์ ลักษมีพิเชษฐ์ (2545 : 49-50) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเพศ สภาพแวดล้อมในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระบบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศึกษา พาหะมาก (2532 : บทัดย่อ)ได้ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาและการปรับตัวของนักเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความการปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

อัมพร หัสศิริ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีปัญหาการเรียน โดยใช้แบบทดสอบเชาว์ปัญญา (Coloured Progressive Matrices) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางอารมณ์ โดยนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสามารถทางสติปัญญาสูงมีความสามารถทางอารมณ์สูง

2.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ทาเปีย (Tapia 1999. Abtract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งวัดด้วยแบบสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ (Emational Intelligence Inventory : EQI) กับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์จากแบบทดสอบของ โอติส เลนนอน (Otis – Lennon School Ability test) และตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ ความสามารถด้านภาษาและด้านจำนวน จากแบบทดสอบวัดความถนัดในการเรียน เกรดเฉลี่ย ภูมิหลัง เพศและระดับการศึกษาของบิดามารดา แบบสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ (EQI) มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .81 ผลการศึกษาพบว่า

คะแนนจากการวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพศหญิงมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าแบบสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ เป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในการวัดความฉลาดทางอารมณ์

ชัทท์ และคณะ (Schultle et.al. 1998. 167 – 177) ได้พัฒนามาตราวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้อิงรูปแบบความฉลาดทางอารมณ์เริ่มแรกของสโลเวย์และเมเยอร์ (1990) โดยการวัดความฉลาดทางอารมณ์เป็นการรายงานตนเองตามแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนทั้ง 33 ข้อ ใช้วัดความฉลาดทางอารมณ์ด้านการแสดงออกของอารมณ์ การจัดระบบอารมณ์ และการใช้ประโยชน์ทางอารมณ์ แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของชัทท์ มีค่าความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในแบบแอลฟาของครอนบัคเท่ากับ .09 และมีค่าความเชื่อมั่นชนิดสอบซ้ำ (ภายใน 2 สัปดาห์) เท่ากับ .78 จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงพบว่า มาตราวัดความฉลาดทางอารมณ์ฉบับนี้ มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องทางทฤษฎี ได้แก่ การเอาใจใส่ความรู้สึก ความกระจ่างชัดในความรู้สึก การปรับปรุงสภาวะทางอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี และการอดทนอดกลั้น มาตรานี้สามารถพยากรณ์ผลการเรียนของนิสิตปีหนึ่งได้ นักจิตบำบัดได้คะแนนในมาตรานี้สูงกว่าผู้ได้รับการบำบัด และนักโทษหญิงได้คะแนนในมาตรานี้สูงกว่านักโทษชาย

ซูทาร์โซ และคณะ (Sutarso and other. 1996. Abstract) ได้ศึกษาผลของเพศและเกรดเฉลี่ยที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้แบบสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence Inventory) กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับอาชีวะศึกษา จำนวน 138 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์พหุตัวแปร มีตัวแปรตามคือ ความฉลาดทางอารมณ์ 3 องค์ประกอบคือ การช่วยเหลือผู้อื่น การรับรู้ตนเอง และการจัดการกับอารมณ์ และตัวแปรอิสระ 2 ตัวคือ เพศและเกรดเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า เพศมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพศหญิงมีคะแนนด้านความช่วยเหลือผู้อื่น และการรับรู้ตนเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่มีความแตกต่างต่อองค์ประกอบด้านการจัดการกับอารมณ์ ส่วนผลของเกรดเฉลี่ยที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 องค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ โกลแมน (Goleman. 1998) ไว้ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้คือ

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้จักควบคุมโดยการบริหารจัดการกับอารมณ์ตนเองเพื่อให้แสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้ตนเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของสุภาพร พิสิษฐ์พัฒนะ (2543) ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self – Awareness หรือ Knowing one's Emotion) หมายถึง การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองและผู้อื่น รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกนั้น ๆ และสามารถคาดเดาผลที่จะเกิดตามมา มีสติอยู่ตลอดเวลา รู้จุดด้อยของตนเอง สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และเห็นคุณค่าของตนเอง

2. การควบคุมตนเอง (Self Regulation) หมายถึง การจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้อยู่ในสภาพปกติ เมื่อมีอารมณ์โกรธหรือความฉุนเฉียวสามารถสะกดกลั้นได้ มีจิตใจหนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่นในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แสดงออกได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ รักษาความเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ และคุณงามความดีได้ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีความสุข และเปิดใจกว้างกับความคิด ข้อมูล หรือวิธีการใหม่ ๆ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีเทคนิคการคลายเครียด รู้จักผ่อนคลายและแสดงออกอย่างเหมาะสม

3. การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Motivation Oneself) หมายถึง การนำเอาอารมณ์และความรู้สึกของตนมาสร้างความหวังและให้กำลังใจตนเองในการกระทำต่าง ๆ มีความคิดริเริ่ม พร้อมที่จะทำงานตามที่โอกาสอำนวย พยายามหาวิธีการแก้ปัญหาและปรับปรุงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน สามารถสร้างความสนุกสนานให้เกิดกับตนเองและผู้อื่น สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อ มีความมุมานะไปสู่เป้าหมาย และอดทนต่อการรอคอยโอกาสเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ดีกว่า

4. การเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น (Recognizing Emotion in Other หรือ Empathy) หมายถึง การรับรู้และเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจใฝ่บริการ เป็นผู้ฟังที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถเดาและตอบสนองต่อความต้องการของผู้อื่นได้ รู้ถึงทัศนะความคิดเห็นของกลุ่มและสามารถคาดเดาสถานการณ์ในด้านความสัมพันธ์ของบุคคลได้

5. การมีความสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Handing Relationships) หมายถึง การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง มีความคล่องในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น และแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่น เพื่อร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย สามารถโน้มน้าวความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้อย่างนุ่มนวล มีความเป็นผู้นำ สื่อสารชัดเจน สามารถเจรจาต่อรองแก้ไขหาทางยุติข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ดีเซนา (Desena, 1964 : 145-149) ได้ศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการปรับตัวและมีความสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นได้ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางกาเรียนต่ำและปานกลาง

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่ามีปัจจัยหลายด้านที่ผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชน อาทิเช่น ปัจจัยด้านเพศ ด้านผลการเรียน ด้านที่อยู่อาศัย และอาชีพของผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้เองคณะผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาความฉลากดทางอารมณ์ของเยาวชนในสถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ รองศาสตราจารย์คมเพชร ฉัตรศุภกุล และศาสตราจารย์ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โดยใช้แบบวัดความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ดังมีรายละเอียดในการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

<u>ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง</u>

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ดังนี้

1. นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนนวมินทร์ราชูทิศเบญจมราชาลัย และโรงเรียนนนทบุรีวิทยาคม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 870 คน

2. นักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกาญจนาภิเษก จังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี และโรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,119 คน ดังแสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ในตารางที่ 1 ดังนี้

<u>ตาราง 1</u> แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียน

ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	จำนวน	นอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	จำนวน
1. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี	397	1. โรงเรียนพระนารายณ์	367
2. โรงเรียนนนทบุรีวิทยาคม	228	2. โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	448
3. โรงเรียนนวมินทร์ราชูทิศเบญจมราชาลัย	265	3. โรงเรียนกาญจนาภิเษก จังหวัดสุพรรณบุรี	304
รวม	870	รวม	1,119

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบวัด ซึ่งมี 2 ชุด ดังนี้

1. แบบวัดความมีวินัย
2. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

การดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แบบวัดความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยของเยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2 ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างแบบวัดพฤติกรรมจากตำราและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง

1.3 กำหนดนิยามพฤติกรรมความมีวินัย ให้สอดคล้องกับเอกสาร และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดนิยามของพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดังนี้ พฤติกรรมความมีวินัย หมายถึง ปริมาณการกระทำพฤติกรรมตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ค่านิยมหรือสถานภาพบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบวัดความมีวินัย โดยให้ผู้ตอบระบุระดับการกระทำพฤติกรรมของตนตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของผู้ตอบ ผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมสูง หมายความว่า เป็นผู้มีพฤติกรรมความมีวินัยในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่า โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดระดับพฤติกรรมความมีวินัยจำนวน 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

1.3.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง

1.3.2 ความรับผิดชอบ

1.3.3 ความสามารถควบคุมตนเอง

1.3.4 ลักษณะมุ่งอนาคต

1.3.5 ความมีเหตุผล

1.4 สร้างแบบสอบวัดความมีวินัยนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีรายละเอียดตามที่ระบุในข้อ 1.3

1.5 นำแบบวัดความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สร้างขึ้นในข้อ 1.4 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรายละเอียดและความถูกต้องเชิงเนื้อหาของพฤติกรรมความมีวินัยด้านต่างๆ

1.6 นำแบบวัดความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองใช้

1.7 นำแบบวัดความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ในโรงเรียนในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 3 โรงเรียน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนช่องนนทรีวิทยา เขตปริมณฑล ได้แก่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล ได้แก่โรงเรียนบางปลาม้า (สูงสุมารผดุงวิทย์) จังหวัดสุพรรณบุรี รวมจำนวน 1,205 คน แล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ตามลำดับดังนี้

1.7.1 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ และคะแนนรวมของพฤติกรรมความมีวินัยแต่ละด้านได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .2001 - .7117

1.7.2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงภายใน โดยหาค่า Internal Consistency Coefficient ของพฤติกรรมแต่ละด้านของแบบวัดความมีวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Conbach's Alpha Coeffcients) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9799

1.7.3 ตัวอย่างแบบวัดความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีดังนี้

ตัวอย่าง แบบสอบถามเกี่ยวกับความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้นักเรียนแต่ละคนอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาข้อความแต่ละข้อนั้นเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวนักเรียน ขอให้นักเรียนระบายเครื่องหมาย (●) ลงในช่องที่ตรงกับคำตอบที่นักเรียนเลือก

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	ข้าพเจ้าสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น					
2	ข้าพเจ้ากล้าที่จะเป็นผู้นำกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุคคลอื่น					
3	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นที่คิดว่าถูกต้องในโอกาสต่าง ๆ					

1.7.4 เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข้อความทางบวก	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
ข้อความทางลบ	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	4 คะแนน	5 คะแนน

1.7.5 เกณฑ์การการแปลความหมายของคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เกณฑ์การการแปลความหมาย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและรายด้าน ดังนี้

ระดับความมีวินัย	คะแนนเฉลี่ย
มาก	3.500 – 5.00
ปานกลาง	2.500 – 3.490
น้อย	1.00 – 2.490

2. แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรศุภกุล ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการทำหนังสือราชการจากต้นสังกัดขออนุญาตในการนำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (เอกสารดังแนบ)

ตัวอย่าง แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้นักเรียนแต่ละคนอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาข้อความแต่ละข้อนั้นเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวนักเรียน ขอให้นักเรียนระบายเครื่องหมาย (●) ลงในช่องที่ตรงกับคำตอนที่นักเรียนเลือก

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	ฉันรู้สึกอย่างไร ฉันก็แสดงออกอย่างนั้น					
2	ฉันรู้สึกอึดอัดหากต้องแสดงความคิดเห็น					
3	ไม่ว่าจะทำอะไร ฉันรู้สึกมั่นใจในสิ่งที่ทำ					

2.1 เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข้อความทางบวก	5 คะแนน	4 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
ข้อความทางลบ	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	4 คะแนน	5 คะแนน

2.2 เกณฑ์การการแปลความหมายของคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เกณฑ์การการแปลความหมาย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยรวม ดังนี้

ระดับความมีวินัย	คะแนนเฉลี่ย
มาก	3.500 – 5.00
ปานกลาง	2.500 – 3.490
น้อย	1.00 – 2.490

การดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือราชการจากต้นสังกัดโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ถึงโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง (ภาคผนวก)ในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

2. นำแบบวัดความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่หาคุณภาพเรียบร้อยแล้ว และแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ในโรงเรียนในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนนวมินทราชูทิศเบญจมราชาลัย และโรงเรียนนนทบุรีวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี จำนวนนักเรียน 870 คน และนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนกาญจนาภิเษก จังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี และโรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี จำนวนนักเรียน 1,119 คน รวมจำนวน 6 โรงเรียน และรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1.989 คน

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์โดย

1. หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามเพศ สภาพแวดล้อมทางสังคม ระดับผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแบบวัดความมีวินัย

1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 185 ; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือทั้งหมด โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation Coefficient) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 84) ดังนี้

$$\Gamma_{xy} = \frac{N\sum xy' - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{\left[N\sum x^2 - (\sum x)^2\right]\left[N\sum y^2 - (\sum y)^2\right]}}$$

เมื่อ Γ_{xy} แทน สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับ y

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

x แทน คะแนนของข้อคำถามรายข้อ

y แทน คะแนนผลรวมของข้อที่เหลือทั้งหมด

1.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2536 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการศึกษาวิจัย

2.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 173)

$$\Gamma_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{\left[N\sum x^2 - (\sum x)^2\right]\left[N\sum y^2 - (\sum y)^2\right]}}$$

เมื่อ Γ_{xy} แทน ค่าสัมประสะทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับ y

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนน x

$\sum y$ แทน ผลรวมของคะแนน y

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนน x แต่ละตัว

$\sum y^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนน y แต่ละตัว

$\sum xy$ แทน ผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนน x กับ y แต่ละค่า

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t-test (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 250)

$$t = r\sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}} \quad ; \quad df = N-2$$

เมื่อ t แทน ค่าการแจกแจงของ t

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้ค่าสถิติที (t-test Independent) (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2541 : 165)

$$t = \frac{\overline{x_1} - \overline{x_2}}{\sqrt{\frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1+n_2-2}\left[\frac{1}{n_1}+\frac{1}{n_2}\right]}}$$

โดย $df = n_1 + n_2 - 2$

t แทน ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ในการแจกแจงค่าที (t-distribution)

n_1 แทน จำนวนคนในกลุ่ม 1

n_2 แทน จำนวนคนในกลุ่ม 2

$\overline{X_1}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม 1

$\overline{X_2}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม 2

S_1^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่ม 1

S_2^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่ม 2

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of freedom)

2.5 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way Analysis of Variance) (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544 : 236)

$$F = \frac{MS_6}{MS_W}$$

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Sheffe´)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน t-test
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน F-test
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตามองค์ประกอบที่ศึกษาโดยใช้การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้านเพศ พื้นที่อยู่อาศัย ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีผลต่อพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาทางอารมณ์

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคุณลักษณะทางด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คณะผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาวิจัยตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตาม เพศ ที่ตั้งของโรงเรียน ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ เพศ พื้นที่อยู่อาศัย ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตาม ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ พื้นที่อยู่อาศัย ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง (N = 1,989)

องค์ประกอบ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	904	45.45
	หญิง	1085	54.55
	รวม	1,989	100
2. พื้นที่อยู่อาศัย	ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	870	43.74
	นอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	1,119	56.26
	รวม	1,989	100
3. ผลการเรียน	ผลการเรียนสูง	305	15.33
	ผลการเรียนปานกลาง	802	40.32
	ผลการเรียนต่ำ	882	44.34
	รวม	1,989	100

4. อาชีพของผู้ปกครอง	เกษตรกร	99	4.98
	ข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ	856	43.04
	รับจ้าง	432	21.72
	ธุรกิจส่วนตัว	519	26.09
	อื่นๆ	83	4.17
	รวม	1,989	100

จากตาราง 1 แสดงนักเรียนจำนวนและร้อยละของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ ที่ตั้งของโรงเรียน ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง ได้ดังนี้

1. เพศ พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวนนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิงจำนวน 1,085 คน คิดเป็นร้อยละ 54.55 และนักเรียนชายจำนวน 904 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45

2. พื้นที่อยู่อาศัย พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวนนักเรียนนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีจำนวนมากกว่านักเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีจำนวน 870 คน คิดเป็นร้อยละ 43.74 ส่วนนักเรียนในขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีจำนวน1,119 คน คิดเป็นร้อยละ 56.26

3. ผลการเรียน พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนใหญ่มีผลการเรียนต่ำ จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำมีจำนวน 882 คน คิดเป็นร้อยละ 44.34 ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางมีจำนวน 802 คิดเป็นร้อยละ 40.32 และนักเรียนที่ผลการเรียนสูงมีจำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 15.33

4. อาชีพของผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจมีจำนวน 865 คน คิดเป็นร้อยละ 43.04 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 519 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 อาชีพรับจ้าง มีจำนวน 432 คน คิดเป็นร้อยละ 21.72 และประกอบอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 4.98

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังแสดงในตาราง 2 และตาราง 3

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (N = 1,989)

พฤติกรรม	$\overline{X}$	SD	การแปลความหมาย
ความมีวินัย	3.643	.494	มาก
ความฉลาดทางอารมณ์	3.215	.256	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 2 แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (N = 1,989)

ความสัมพันธ์	R	P
ความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์	.95	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 3 แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ เพศ ที่ตั้งของโรงเรียน ผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามเพศ (N = 1,989)

ตัวแปร	นักเรียนชาย (n = 904)		นักเรียนหญิง (n = 1,085)			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	T	P
ความมีวินัย	3.553	.516	3.719	.463	7.501	.000*
ความฉลาดทางอารมณ์	3.173	.252	3.252	.254	6.901	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 4 แสดงว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชาย

ตาราง 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามพื้นที่อยู่อาศัย (N = 1,989)

ตัวแปร	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (n = 870)		นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (n = 1,119)			
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ความมีวินัย	3.582	.494	3.691	.490	4.887	.000*
ความฉลาดทางอารมณ์	3.185	.253	3.240	.256	4.767	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 5 แสดงว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียน ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามผลการเรียน (N = 1,989)

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ความมีวินัย	ภายในกลุ่ม	2	54.104	27.052	124.362	.000*
	ระหว่างกลุ่ม	1986	432.007	.218		
	รวม	1988	486.111			
ความฉลาดทางอารมณ์	ภายในกลุ่ม	2	13.207	6.603	111.800	.000*
	ระหว่างกลุ่ม	1986	117.302	.059		
	รวม	1988	130.509			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 6 แสดงว่านักเรียนที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตารางแสดงคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลดังตาราง 6

ตาราง 7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามผลการเรียน (N = 1,989)

ตัวแปร	ต่ำ (n = 305)		ปานกลาง (n = 802)		สูง (n = 882)	
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.
ความมีวินัย	3.317	.470	3.800	.467	3.794	.464
ความฉลาดทางอารมณ์	3.061	.205	3.188	.239	3.293	.257

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 7 แสดงว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางและผลการเรียนต่ำ

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามผลการเรียนเป็นรายคู่ (N = 1,989)

ตัวแปร	ผลการเรียน	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
ความมีวินัย	ต่ำ	-	.2829*	.4773*
	ปานกลาง	-	-	.1944*
	สูง	-	-	-
ความฉลาดทางอารมณ์	ต่ำ	-	.1278*	.2324*
	ปานกลาง	-	-	.1046*
	สูง	-	-	-

จากตาราง 8 พบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกับนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกับนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง และนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางกับนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง มีพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง (N = 1,989)

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ความมีวินัย	ภายในกลุ่ม	4	1.214	.304	1.242	.291
	ระหว่างกลุ่ม	1984	484.897	.244		
	รวม	1988	486.111			
ความฉลาดทางอารมณ์	ภายในกลุ่ม	4	.389	.097	1.482	.205
	ระหว่างกลุ่ม	1984	130.120	.066		
	รวม	1988	130.509			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 9 แสดงว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลดังตาราง 10

ตาราง 10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง (N = 1,989)

ตัวแปร	เกษตรกร (n = 99)		ข้าราชการ (n = 856)		รับจ้าง (n = 432)		ธุรกิจส่วนตัว (n = 519)		อื่น ๆ (n = 83)	
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.
ความมีวินัย	3.747	.445	3.632	.503	3.635	.455	3.647	.502	3.649	.592
ความฉลาดทางอารมณ์	3.265	.259	3.210	.253	3.204	.235	3.22	.267	3.242	.309

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 10 แสดงว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกัน ในแต่ละอาชีพ มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ที่ใกล้เคียงกัน โดยมีคะแนนเฉลี่นพฤติกรรมความมีวินัยอยู่ระหว่างที่ 3.632 – 3.747 และพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์อยู่ระหว่างที่ 3.204 – 3.265

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีข้อสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างนักเรียนจำแนกตามเพศ พื้นที่อยู่อาศัย ระดับผลการเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ซึ่งเป็นนักเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 870 คน 3 โรงเรียน และนักเรียนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,119 คน 3 โรงเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม Cluster random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,989 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

2.1.1 เพศ

- ชาย
- หญิง

2.1.2 พื้นที่อยู่อาศัย

- ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.1.3 ผลการเรียน

- กลุ่มนักเรียนที่เรียนเก่ง
- กลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน
- กลุ่มนักเรียนที่เรียนปานกลาง

2.1.4 อาชีพของผู้ปกครอง

- เกษตรกร
- ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- นักธุรกิจ
- รับจ้าง

2.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

2.2.1 พฤติกรรมความมีวินัย

2.2.2 พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์

<u>สรุปผลการวิจัย</u>

การศึกษาคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 1,989 คน ซึ่งเป็นตัวแทนนักเรียนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และนักเรียนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพศชายและเพศหญิง ที่มีผลการเรียนสูง ปานกลาง ต่ำ ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว และอาชีพอื่น ๆ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบวัดความมีวินัย เป็นแบบวัดที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ดังนี้

1.1 แบบวัดความมีวินัยที่ทำการพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 100 ข้อ จำแนกออกเป็นคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสามารถควบคุมตนเอง ด้านลักษณะมุ่งอนาคต และด้านความมีเหตุผล

1.2 แบบวัดความมีวินัยมีค่าอำนาจจำแนก สามารถแยกผู้ที่มีความมีวินัยต่ำออกจากผู้ที่มีความมีวินัยสูงได้ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนภาพรวมพฤติกรรมความมีวินัย ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .2001 - .7117

1.3 แบบวัดความมีวินัยมีเที่งตรงภายใน โดยมีค่าความเชื่อมั่น Alpha .9799

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า

2.1 พฤติกรรมความมีวินัยโดยรวมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กระทรวงศึกษาธิการ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 พฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ตัวแปรเพศ พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชาย

2.5 ตัวแปรพื้นที่อยู่อาศัย พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.6 ตัวแปรผลการเรียน พบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางและผลการเรียนต่ำ

2.7 ตัวแปรอาชีพของผู้ปกครอง พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. แบบวัดความมีวินัย

แบบวัดความมีวินัยที่ทำการพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ จากผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงภายในด้วยวิธีการแบบ Cronbach Alpha ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบวัดความมีวินัยภาพรวมคือ .9799 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดความมีวินัยชุดนี้มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในระดับสูง

2. คุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์

2.1. จากการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติของครอบครัวและโรงเรียนยังค่อนข้างให้ความเอาใจใส่ต่อการอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน และนักเรียน อย่างเข้มงวดมากของสังคมไทย ดังที่ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536 : 236)ได้กล่าวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการฝึกอบรมสั่งสอนและสร้างบุคลิกภาพให้แก่เด็ก โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีความรักและความอบอุ่นจะเป็นเด็กที่มีความมั่นคงในอารมณ์สูง และสามารถปรับตัวได้ดีในสังคมทั่วไป และการส่งเสริมให้เด็กมีวินัย ควรเกิดจากความรัก ความอบอุ่นที่มีให้แก่ลูก และนักเรียน การให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น การให้เด็กมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การอธิบายด้วยเหตุผลและการรับฟังความคิดเห็นของเด็กรวมทั้งการเป็นต้นแบบที่ดีของบิดามารดา และครูสำหรับเด็กที่จะเลียนแบบในด้านพฤติกรรมการมีวินัยที่พึงปราถนาได้(ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร : 2539) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พเยาว์ เกาทัณฑ์ทอง (2534 :37-38) ที่พบว่าการปกครองชั้น และบรรยากาศในห้องเรียนก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัย นอกจากนั้นการออกกฎระเบียบวินัยในโรงเรียนและห้องเรียน การป้องกันการทำผิดระเบียบวินัยของนักเรียนในชั้นเรียนนั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้งในการเป็นผู้นำที่ดีในการระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียน จะเห็นได้ว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นัยที่อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่ และครูซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการปลูกฝังคุณลักษณะความมีวินัยให้กับเด็ก และเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียนอยู่แล้ว ดังนั้นพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจึงอยู่ในระดับมาก

2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความมีวินัยกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมความมีวินัยสูง จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์สูง ดังที่ ทศพร ประเสริฐสุข (2543 : 10) กล่าวว่า เด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นคนที่สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองในในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536 :15-16) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นคนที่รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุมจัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่าง

เหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้และตระหนักได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไรอยู่ ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม สามารถอดทน อดกลั้นต่อสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ มีความสามารถที่จะควบคุมตนเองได้ และ อารี พันธ์มณี (2544:127) ที่กล่าวว่า คนที่มีความฉลาดทางอารณ์จัดเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและเป็นคุณภาพภายใน มีจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างความสมดุลระหว่างความคิด จิตใจ มีความสามารถในการจัดการกับตนเอง มีวินัยในการการจัดระเบียบชีวิตของตนเอง มีการแบ่งเวลาการทำงาน การพักผ่อน การพบปะเพื่อนฝูง และการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำให้ชีวิตของตนมีความหมาย มีคุณค่า และใช้ชีวิตอย่างรู้คุณค่าเพื่อสร้างความสุข ความสำเร็จต่อตนเองและสังคม

2.3 ตัวแปรเพศ พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนชาย

ด้านพฤติกรรมความมีวินัย แสดงให้เห็นว่านักเรียนชายมีพฤติกรรมความมีวินัยที่เหมาะสมน้อย เนื่องจากสังคมไทยมีความห่วงใยในพฤติกรรมนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย ดังนั้นนักเรียนหญิงจึงถูกดูแลและเอาใจใส่เข้มงวดในพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบประเพณีอย่างเคร่งครัดมากกว่านักเรียนชาย ประกอบกับสังคมไทยจะมีความรักและตามใจลูกผู้ชายมากกว่าลูกผู้หญิง นักเรียนชายจึงค่อนข้างที่จะมีอิสระในการใช้ชีวิตประจำวันมากกว่านักรียนหญิง ไม่ถูกเข้มงวดกวดขันในพฤติกรรมมากกว่านักเรียนหญิง จึงส่งผลให้พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนชายจึงน้อยกว่านักเรียนหญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทัศนีย์ จิตต์ชื่นมีชัย (2548:76) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองด้านการเรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่านักศึกษาชายมีความสัมพันธ์ทางลบกับวินัยในตนเองด้านการเรียน และนักศึกษาหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองด้านการเรียน และสถิดาพร คำสด (2548:119) ที่ศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่านิสิตหญิงมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความเป็นผู้นำสูงกว่านิสิตชาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงายวิจัยของ บัณฑิตา ศักดิ์อุดม (2523:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองตามการรับรู้ของนักเรียน พบว่าในการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบนักเรียนหญิงมีวินัยในตนเองมากกว่านักเรียนชาย ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยมิได้มุ่งหวังให้เยาวชนหญิงและเยาวชนชายมีพฤติกรรมที่เหมือนกัน ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชายจึงแตกต่างกัน โดยสังคมไทยจะเข้มงวดกวดขันกับพฤติกรรมของเยาวชนหญิงมากว่าเยาวชนชาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องผลงานวิจัยในต่างประเทศของ Jones (1954 : 781-832) ที่ศึกษาเรื่องความแตกต่างกันระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายในด้านปฏิบัติตามวินัย พบว่าวัยรุ่นชายจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่าเด็กหญิงวัยรุ่น และผลงานวิจัยของ Gorrison (1959-153-156) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกให้นักเรียนมีวินัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง ในรัฐจอร์เจีย พบว่า พฤติกรรมวัยรุ่นชายมีความก้าวร้าว ด้วยการโยนสิ่งของ การ

ต่อสู้ ถูกลงโทษโดยการกักตัวไว้หลังเลิกเรียนให้ทำงานพิเศษ การเปลี่ยนที่นั่ง และการส่งตัวไปให้อาจารย์ใหญ่ตัดเกรดมากกว่าวัยรุ่นหญิง

ด้านความฉลาดทางอารมณ์ แสดงให้เห็นว่านักเรียนชายมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน และการคบเพื่อน การได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนในเพศเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ เมื่อเกิดอารณ์โกรธชอบใช้ความรุนแรงโดยใช้กำลังเพื่อแสดงความเป็นผู้ชายในการให้ได้รับการยอมรับ หรือแสดงอำนาจเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม ทำให้มีการควบคุมอารมณ์ของตนน้อยกว่านักเรียนหญิง ดังทฤษฎีของฟรอยด์ที่พูดถึงเด็กในวัยนี้ไว้ว่าเป็นวัยที่ชอบเล่นรวมเป็นกลุ่มกับเพื่อนเพศเดียวกัน มักเล่นเต็มกำลัง ใช้กำลังที่รุนแรง ไม่มีใครห้ามกันได้เนื่องจากทุกคนต้องการแสดงออกมามากเท่ากันในกลุ่ม ทำให้เด็กในวัยนี้มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับ คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544 : 43) ที่ได้ศึกษามาตรประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ(Sutarso and other : 1996) ที่ได้ศึกษาผลของเพศและเกรดเฉลี่ยที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์จากการศึกษาวิจัยพบว่า เพศมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลงานวิจัยของวีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 112-118) ที่ศึกษาเครื่องมือวัดเชาว์อารมณ์โดยใช้แนวคิดของเมเยอร์และสโลเวย์และโกแมน เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษากับความสามารถด้านเชาว์อารมณ์ ผลวิจัยพบว่านักศึกษาหญิงมีความสามารถด้านความเอื้ออาทรวุฒิภาวะทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ด้านอารมณ์ของตนเองสูงกว่านักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยอบรมเลี้ยงดูให้เยาวชนที่เป็นผู้หญิงเป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้ออาทร มีความอดทน และรู้จักยับยั้งชั่งใจมีการควบคุมอารมณ์มากกว่าเยาวชนชาย ที่ให้ความอิสระในการดำเนินชีวิตค่อนข้างมากทั้งด้านการตัดสินใจ จึงทำให้เยาวชนชายมีอิสระเสรีในการคิด การปฏิบัติอะไรในการดำเนินชีวิตที่ตามใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างตนมากกว่าเยาวชนหญิง นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยต่างประเทศของ Tapia (1999 : Abtract) Schultle and other (1998 : 167-177) และ Sutarso and other (1996 : Abstract) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับเพศพบว่า คะแนนวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศหญิงมีมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเพศชาย

2.4 ตัวแปรพื้นที่อยู่อาศัย พบว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ด้านพฤติกรรมความมีวินัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีพฤติกรรมความมีวินัยที่เหมาะสมกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ใน

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งนี้เนื่องจากในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีสิ่งเสพติดที่ยั่วยุให้นักเรียนหลงใหล และละเมิดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นอกจากนี้นักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลค่อนข้างมีอิสระในการใช้ชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่นอกกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพจน์ จักขุทิพย์ (2521 : 23) ที่ศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่านักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่สภาพนักเรียน และใช้เวลาว่างในทางที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการหนีเรียน การทะเลาะวิวาทกัน

ด้านความฉลาดทางอารมณ์ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งนี้เนื่องจากนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบท ซึ่งเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่ผูกพันธ์ใกล้ชิดแบบเครือญาติ เป็นกันเองมีการติดต่อสัมพันธ์กันตลอดเวลา และมีฐานะความเป็นอยู่ที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้เยาวชนไม่เครียดและสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน และสังคมที่อาศัยอยู่ได้ง่ายกว่าเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นสังคมเมืองที่มีความสัมพันธ์กันแบบทางการ ติดต่อกันตามบทบาทหน้าที่ และสภาพสังคมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลปัจุบันต้องมีการแข่งขันกันสูง ทั้งการแข่งขันในการเรียน การเดินทาง และสภาพสังคมที่แออัดสับสนวุ่นว่าย จึงทำให้เยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความเครียดมากกว่าเยาวชนไทยที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นสังคมชนบท ดังที่ กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2524 : 45)ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของนักเรียนไว้ว่า สิ่งแวดล้อมชุมชนหรือสังคม ควรมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม ควรมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เด็กควรได้รับการสนับสนุนที่ดีจากชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่ จึงจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ และ Ohm Paul John (199 : 14 5-149) ที่กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดีมีส่วนช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี

2.5 ตัวแปรผลการเรียน พบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง และผลการเรียนต่ำ

ด้านพฤติกรรมความมีวินัย พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมความมีวินัยมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในการเรียนมาก โดยมีความรับผิดชอบและมีความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่ต่อการเรียนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโรจนา ศุขะพันธ์ (2530:

บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่าวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมชาย เรืองสม (2541:244) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยของตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ในวิทยาลัยเทคนิค เขตการศึกษา 4 สังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่าวินัยตนเองของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยที่นักศึกษาที่มีวินัยตนเองอยู่ในระดับปานกลางจะปีนผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับค่อนข้างดี นอกจากนี้กมลรัตน์ รัชมาศ (2540:63) ที่ศึกษาวิจัยพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนเทคนิคอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมความมีวินัยด้านความรับผิดชอบในการเรียน มีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมการเรียนในตนเอง และ การมีเหตุผล ตลอดจนเป็นผู้ที่มีลักษณะการมุ่งในอนาคตที่สูงกว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมความมีวินัยที่น้อย เนื่องจากนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงโดยพื้นฐานแล้วนักเรียนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีการเอาใจใส่ต่อการเรียน สามารถจัดสรรเวลาในการเรียน และสามารถพิจารณาลำดับความสำคัญของงานและการเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัทรา นิคมานนท์ (2517 : 48-50) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีล 5 ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความเกรงใจและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสอดคล้องผลงานวิจัยต่างประเทศของ Sutarso and other (1996 : Abstract) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับเกรดเฉลี่ย พบว่า คะแนนวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับผลของเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยสูงมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลเกรดเฉลี่ยปานกลาง และผลเกรดเฉลี่ยต่ำ และ Leslie (1998 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้นในรัฐจอร์เจียระหว่างกลุ่มที่เข้าเรียนกวดวิชาภายหลังเลิกเรียน กับกลุ่มที่เข้าเรียนกวดวิชาไม่สม่ำเสมอ พบว่ากลุ่มที่มีวินัยในการเข้าเรียนกวดวิชาหลังเลิกเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่เข้าเรียนไม่สม่ำเสมอ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความมีวินัย จะเอาใจใส่ต่อการเรียนที่ดี และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงด้วย ดังที่สุชา จันทร์เอม (2521 : 91) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยไว้ว่า ความมีวินัยช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมเป็นระเบียบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเอง สร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดในหมู่คณะ ส่งเสริมความก้าวหน้าให้ตนเอง ช่วยให้ครูและนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการเรียน

ด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูง จะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรม ความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนที่ต่ำกว่า ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนที่มีผลการเรียนสูงเป็นผู้ที่มีทักษะในการควบคุมตนเองเกี่ยวกับ

เรื่องการเรียนได้ดี โดยจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางพฤติกรรมความรับผิดชอบมาก มีความเอาใจใส่ต่อการศึกษาเล่าเรียนสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับเวลาในเรื่องการเรียนได้เป็นอย่างดี โดยพิจารณาวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวันก่อนหลังได้เป็นอย่างดี ตลอดจนมีความขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนทั้งใน และนอกชั้นเรียนได้ดี รวมทั้งเป็นบุคคลที่มีทักษะในการวางแผนการทำงาน และทักษะในการตัดสินใจได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชนันภรณ์ ลักษมีพิเชษฐ์ (2545 : 50) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 โรงเรียนพระโขนงวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ ดังผลการวิจัยของ ศึกษา พาหะมาก (2532 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบสติปัญญาแบบก้าวหน้า (The Standard Progressive Matrices) และพัฒนาการในการปรับตัว พบว่า นักเรียนที่มีสติปัญญาสูง มีการปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่มีสติปัญญาต่ำ และ อัมพร หัสศิริ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาว์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีปัญหาในการเรียน โดยใช้แบบทดสอบเชาว์ปัญญา (Coloured Progressive Matrices) พบว่า เชาว์ปัญญาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีปัญหาทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ โดยนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนส่วนใหญ่ร้อละ 90 มีระดับเชาว์ปัญญาต่ำ และมีพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ปานกลาง ดังที่ Ringness (1968 : 131) ที่พบว่า วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการเรียนมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง สามารถช่วยตนเองได้ เมื่อเผชิญกับภาวะความตึงเครียด สามารถปรับตัวได้ ส่วนคนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ จะมีความวิตกกังวล ท้อถอย และมุ่งร้ายต่อผู้อื่น และผลงานวิจัยของ Desena (1964 : 145-149) ที่ศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำ พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการปรับตัวและมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้ดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ

2.6 ตัวแปรอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า

ด้านพฤติกรรมความมีวินัย นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมความมีวินัยไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกรุณา กิจขยัน (2517: 83) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตนความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี กาญจนา ควรสุภา (2516 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว ความรู้สึกผิดชอบและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี และชูชีพ อ่อนโคกสูง (2516 : บทคัดย่อ) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ที่พบว่าอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความมีวินัยของเยาวชน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยไม่ว่าครอบครัวที่ประกอบอาชีพอะไรก็ตาม ผู้ปกครองย่อมให้การอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีวินัย เอาใจใส่ต่อการเรียนอยู่แล้ว ดังนั้นเป้าหมาย

ในการอบรมเลี้ยงดูเยาวชนไทยในทุกครอบครัวย่อมมีเป้าหมายให้ลูกหลานมีคุณธรรม มีระเบียบวินัย เอาใจใส่ต่อการเรียน และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศเหมือนกัน

ด้านความฉลาดทางอารมณ์ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยที่ผู้ใหญ่ หรือผู้ที่อาวุโสกว่าให้ความรัก เอาใจใส่ ปกป้องดูแล และคอยให้ความช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อเด็ก หรือผู้น้อย นอกจากนี้สังคมไทยยังเป็นสังคมที่ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความรัก ความห่วงใย ผูกพันธ์ใกล้ชิดกัน และให้อภัยซึ่งกันและกันในหมู่ญาติพี่น้อง ทำให้เยาวชนไทยไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และขาดความอบอุ่นมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2543 : 126) ที่กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์กับความรักและครอบครัวนั้น จะเกิดขึ้นได้กับครอบครัวที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจ และยอมรับได้ในข้อบกพร่องของผู้อื่นด้วย ดังนั้นอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนจึงไม่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ เพราะสังคมไทยไม่ว่าผู้ปกครองจะประกอบอาชีพใดก็ตามย่อมให้ความรัก ความเอื้ออาทรคอยช่วยเหลือเกลื้อกูล พร้อมทั้งให้อภัย และยอมรับในศักยภาพวามสามารถต่อเยาวชนที่เป็นผู้น้อยซึ่งอยู่ในความปกครองของตนอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อศึกษาคุณลักษณะความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. การศึกษาเปรียบเทียบความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. การศึกษาปัจจัยสาเหตุของการส่งเสริมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษาฉบับปรับปรุงใหม่.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีเดชา.

- - - - - - - - . (2524). *สุขภาพจิตในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2521). *คู่มือครู เรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.* กรุงเทพฯ : สารพัฒนาหลักสูตร.

กรมสุขภาพจิต. (2544). *การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12 – 60 ปี.* นนทบุรี : สำนักพิมพ์พัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

- - - - - - - - . (2543 ก). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- - - - - - - - . (2543 ข). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- - - - - - - -. (2542 ข). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- - - - - - - -. (2543 ก.). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- - - - - - - - . (2543). *รายงานวิจัยการพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12 – 60 ปี.* กรุงเทพฯ : บริษัท วงศ์กมล โปรดักชั่น จำกัด.

กรุณา กิจขยัน. (2517). *ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในภายนอกและคุณธรรมแห่งพลเมือง.* ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กมลีรัตน์ รัชมาศ. (2540). *พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ.* วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กองบรรณาธิการ. (2546). *เรียนรู้ทันโลกหลักสูตรป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน.* หน้า 33 – 35. ปีที่ 6 ฉบับที่ 64. สิงหาคม 2546. สานปฏิรูป.

โกวิท ประมวลพฤกษ์. (ม.ป.ป.). *พัฒนาการศึกษาแท้.* กรุงเทพฯ : มาสเตอร์ กรุ๊ปแมนแนจเม้นท์.

กาญจนา ควรสุภา. (2516). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว – เก็บตัว ความรู้สึกผิดชอบและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี.* ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาเศษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539).* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544). *การสร้างมาตรประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิราพร อรุณพูลทรัพย์. (2541). *การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (การจัดโครงสร้างสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

จุรีรัตน์ นันทัยทวีกุล. (2538). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2516). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.

ชนันภรณ์ ลักษมีพิเชษฐ์. (2545). *การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชวลี นาคทัต. (2524). *อิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยแห่งตน*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฏฐ์พร สถาภรณ์. (2540). *การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนเตรียมทหารและพลเรือน*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). *จิตวิทยาปลูกฝังวินัยแห่งตน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ตรูเนตร อัชชสวัสดิ์. (2542). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรม 4 MAT กับการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : ถ่ายเอกสาร.

ทศพร ประเสริฐสุข. (2542). *"ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา"*. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5 (1) : 19 – 34.

- - - - - - - - - . (2543, กรกฎาคม – มิถุนายน). *"ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา"*. วารสารแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 2 (3 - 4) : 8 – 11

ทัสนีย์ จิตต์ชื่นมีชัย. (2548). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวินัยในตนเองด้านการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เทอดศักดิ์ เดชคง. (2542 ก). *จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติและปัญญา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

ธิติมา จักรเพชร. (2544). *ผลของชุดการแนะที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ*. สารนิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นภดล ภวนะวิเชียร. (2540). *การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสร้างเสริมด้วยกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดของไอเซ็นและแรทส์*. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลศิริ เปาโรหิต. (2520). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

นันทนา วงษ์อินทร์. (2543). *"การพัฒนาอารมณ์"* ในรวมบทความวิชาการเรื่อง อีคิว. อัจฉรา สุขารมณ์, วิลาสลักษณ์ ชัววัลล์ และอรพินทร์ ชูชม. 131 – 148. กรุงเทพฯ : DESKTOP. นันทา สู้รักษา. (2543). "การใช้ EQ กับตนเอง ครอบครัว และการทำงาน" ใน รวมบทความวิชาการ.

นาตยา ปีลันธนานนท์. (2526). *อนาคตศาสตร์*. กรุงเทพฯ : พีระพัธนา.

นิธินันท์ ยอแสงรัตน์. (2546). *เพื่อเด็กและครอบครัวไทย*. (29 สิงหาคม 2546). กรุงเทพธุรกิจ : จุดประกาย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2528). *ปัญหาในระดับมัธยมศึกษา*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

บัณฑิตา ศักดิ์อุดม. (2523). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองตามการรับรู้ของนักเรียน*. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาพรรณ สุวรรณสุข. (2526). *หน่วยที่ 7 การบริหารกิจกรรมนักเรียน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา หน่วยที่ 1 – 7*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2536). *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

--------. (2530). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บัณฑิตการพิมพ์.

พนัส หันนาคินทร์. (2529). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนพานิช.

พเยาว์ เกาทัณฑ์ทอง. (2534). *การศึกษาพฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภัทรา นิคมานนท์. (2517). *ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบวินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2537). *การบริหารงานบุคคล*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โรจนา ศุขะพันธ์. (2530). *ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนะ บัวสนธ์. (2538, พฤษภาคม). "วินัย : ความต้องการของสังคม" *การศึกษา*. 18 (8) : 19.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 18.

ลักขณา สริวัฒน์. (2545). *สุขวิทยาจิตและการปรับตัว*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2525). *การทดลองเพื่อใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร. (2539). *รายงานวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). *พลังการเรียนรู้ในกระบวนการทัศน์ใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : SR Printing Limited Partnership.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2539). *การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). *เชาวน์อารมณ์ (EQ) ดัชนีชี้วัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซเปอร์เน็ท จำกัด.

ศึกษา พาหะมาก. (2532). *พัฒนาการทางสติปัญญาและการปรับตัวของนักเรียนในจังหวัดศรีษะเกษ*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศักดิ์สิทธิ์ บุญรังศรี. (2546). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเองของนักศึกษาสาขาวิชาการก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สดิถาพร คำสด. (2548). *การศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมชาย เรืองสม. (2541). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมในวิทยาลัยเทคนิค เขตการศึกษา 4 สังกัดกรมอาชีวศึกษา*. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สมโภช เอี่ยมสุภาษิต. (2536). *"การปรับพฤติกรรม"* ในเอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัดเด็กหน่วยที่ 14. นนทบุรี : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมิต อาชวนิจกุล. (2533). *การพัฒนาตนเอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 – 2549*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2538). *การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังกับความเป็นจริง*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

--------. (2537). *การเสริมสร้างวินัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). *คู่มือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำงาน หน้าที่วิทยากร*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำรวย วรเดชะคงคา. (2534). *ผลของการศึกษาอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณ์ของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง หนองแขม*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำเนียง ศิลป์ประกอบ. (2540). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับการเรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุคนธ์ เครือน้ำคำ. (2540). "วินัยและการสร้างเสริมวินัย". *วารสารวิชาการ*. 1 (1) : 107.

สุพจน์ จักขุทิพย์. (2521). *ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุชา และสุรางค์ จันทร์เอม. (2521). *จิตวิทยาในห้องเรียน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2531). *สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภัค ไหวหากิจ. (2543). *เปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน คติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาพร พิสิฎฐ์พัฒนะ. (2543). *การสร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุมิตรา สุประดิษฐ์ ณ อยุธยา. (2539). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดการเรียนการสอนตามคู่มือครู*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2541, กรกฎาคม). *"ยุทธวิธีการพัฒนาอารมณ์ปัญญา"*. การศึกษาเอกชน. 8 (78) : 13 – 20.

อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปริญญานิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารี พันธ์มณี. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : บริษัท ต้นอ้อ 1999 จำกัด.

อัมพร หัสศิริ. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีปัญหาการเรียน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Ausubel, David P. (1968). *Educational Psychology ; A Cognitive View*. New York : Hott, Rinchart and Winston. Inc.

Eddy, Thomas Michael. (1998, June). *"Teacher and Student perceptions of school Environments and Student Disciplines,"*. Dissertation Abstracts. International. 58 (12) : 4505 – A.

Funk and Wagnall. (1961). *New Standard Dictionary of the English Language.* New York : Funk and Wagnalls.

Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York : Bantam Book.

Good, Carter V. (1959). *Dictionary of Education.* New York : Mc Graw – Hill Book Company Inc.

Gorrison, Karl. (1959 December). *"A Study of Student Disciplinarian Practices in two Georgia High School,"*. The Journal of Educational Research. 53 : 1953 – 1956.

Hein, S. (1999). *"Emotional Intelligence"*. Internet at. www.cgi.org.

Jones, V. (1954). *"Character Development Chiller,"*. An objective approach in Carmichael Manual of Child Psychology. New York : John Wiley and sons Inc.

Kaplan. Louis. (1959). *Mental Health and Human Relation in Education*. New York : Harper and Brothers.

Kingsbury, J.R. (1957). *Personal Administration for Thai Students*. Bangkok : Institute of Public Administration Thammasat University.

Leslie, Awanna Veselle Lowe, (1998). *"The Effects of an After – School Tutorial Program on the Reading and Mathematics Achievement, Failure Rate, and Discipline Referral Rate of Students in a Rural Middle school (Rural Education),"* Dissertation Abstracts International.

Madsen. (1981). *Reason and emotion in psychotherapy*. New York : Stuart.

Marquette, William A. and Lehmann, Irvin J. (1969). *Standardized Test in Education*. New York : Holt and Rinehart Inc.

Mayer JD. & Salovey p. (1997). *What emotional intelligence ?* In P. Satovevey, & D. Slvytor (Eds), Emotional development and emotional intelligence : Implications for education. New York : Basic Books.

Megginson, Leon C. (1972). *Personal : A Behavioral Approach to Adminstration*. Homewood Illionois : Richard D. Irwin Inc.

Mischel, Walter and Mische, Harriet N. (1976). *A Coqnitive Social – Learning Approach to Morality and Self– Requlation, in Thomas Lickona (ed).* Moral Development and Behavior : Theory Research and Social Issues. p.84 – 107. New York : Holt, Rinehart & Winston.

Mussen, Panl Henry and others, (1969). *Child Development and Personality.* New York : Harper & Row.

Oberteuffer, Delbert. (1954). *School healt education.* New York : Harper and Brothers.

Ohm. Paul John. (1999) *"Emotional Intelligence : A Difference Kind of Smart Teaching for Success Through An Emotion – Base Model"* Dissertation Abtract.

Peck, R.F. and Having hurt, R.J (1999). *Child Development and personality.* New York : John willey on Inc.

Ringness Thomas A. (1968). *Mental Health In The School.* New York : Random House

Salovey P. & Mayer JD. *Emotional intelligence. Imagination, Cognition, and Personality.* (1990) : 185 – 211.

Schutle, et.at (1998) *"Development and Valdation of A Measure of Emotional Intelligence,"* Personality and Individual Differences. 25 : 167-177.

Shrink, C. (1999). *Emotional intelligence test.* http://www.queendom.com/emtionliq-frm.html.

Smith, Henry C. (1961). *Personality Adjustment.* New York : Mc Graw – Hill Inc.

Sutarso, Toto, et.al (1996, November). *"Effect of Gender and GPA on Emotional intelligence,"* Eric Accession NO.ED 406410.

Tapia, Martha Luisa. (1999, March). *"A study of Relationships of The Emotional Inteligence Inventory (Inteligence Test)".* Dissertation Abstracts International – A. 59 : (9).

Thoresen, Carl. E. and Mahoney, Michael J. (1974). *Behavioral Self – Control.* New York : Half, Rinehart and Winston.

Tucker, Gina Marie. (1998). *"Discipline : Bermuda High school Student, Teacher, Parent, and Administrator perceptions of the causes of Misbehavior,".* Dissertation Abstracts International.

Weisfeld, David (1974 October). *"Cognitive Styles of Child Discipline,".* Dissertation Abstracts International. 35 (27) : 4.

ภาคผนวก ก.

แบบวัดความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

รหัสโรงเรียน □ □
ลำดับที่ □ □ □ □ □ □

แบบวัดความมีวินัย

คำชี้แจง : ให้นักเรียนระบาย ● ลงในข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงของนักเรียน

1. เพศ

① ชาย ② หญิง

2. พื้นที่อยู่อาศัย

① ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

② นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. ผลการเรียน

① คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00

② คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 ถึง 2.99

③ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ถึง 4.00

4. อาชีพของผู้ปกครอง

① เกษตรกร

② ข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

② รับจ้าง

④ ธุรกิจส่วนตัว

⑤ อื่น ๆ โปรด

ระบุ .....

แบบสอบถามเกี่ยวกับความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	ข้าพเจ้าสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น					
2	ข้าพเจ้ากล้าที่จะเป็นผู้นำกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุคคลอื่น					
3	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นที่คิดว่าถูกต้องในโอกาสต่าง ๆ					
4	ข้าพเจ้าจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น					
5	ข้าพเจ้ากล้าตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง					
6	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นในสิ่งที่กระทำทุกเรื่องว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม					
7	ข้าพเจ้ากล้ากระทำสิ่งใหม่ ๆ ที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง					
8	ข้าพเจ้ามีจิตใจที่มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ					
9	ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจเมื่อทำงานต่าง ๆ สำเร็จได้ด้วยตนเอง					
10	ข้าพเจ้าคิดค้นและนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ออกมาอยู่เสมอ					
11	ข้าพเจ้ากล้ายอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ทั้งที่ดีและไม่ดี					
12	ข้าพเจ้ากล้าชี้แนะและตักเตือนผู้อื่นให้เห็นโทษของการกระทำที่ไม่ถูกต้อง					
13	ข้าพเจ้ากล้าต่อต้านหรือปฏิเสธในสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
14	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าการกระทำของข้าพเจ้าเป็นที่ยอมรับของคนอื่น					
15	ข้าพเจ้าจะตัดสินใจทำทันทีถ้าเห็นเป็นสิ่งที่ดี					
16	ข้าพเจ้าสามารถเรียนได้ดี ถ้าข้าพเจ้าตั้งใจ					
17	ข้าพเจ้าพอใจในชีวิตของข้าพเจ้า ถึงแม้ว่าจะรู้สึกแตกต่างจากบุคคลอื่น					
18	ข้าพเจ้าเชื่อว่าชีวิตของคนเราจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับตัวเรากำหนด					
19	ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าถ้าข้าพเจ้าตัดสินใจทำลงไปแล้ว จะสามารถทำได้ดี					
20	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองทำอะไรแล้วมักจะประสบความสำเร็จ					
21	ข้าพเจ้ามาโรงเรียนทันตามเวลาที่กำหนด					
22	ข้าพเจ้ามาโรงเรียนทุกวัน และจะไม่ยอมขาดเรียนถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ					
23	ข้าพเจ้ามาเข้าแถวตรงเวลา					
24	ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงตามเวลาเสมอ					
25	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทุกคนอย่างเคร่งครัด					
26	ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกกิจกรรม					
27	ข้าพเจ้าพยายามทำงานให้สำเร็จสมบูรณ์ ถึงแม้ว่างานนั้นจะมีปัญหาอุปสรรคมากก็ตาม					
28	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายทุกเรื่อง ถึงแม้ว่าจะไม่สำคัญก็ตาม					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
29	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จทุกเรื่อง					
30	ข้าพเจ้าเอาใจใส่ในการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพทุกครั้ง					
31	ข้าพเจ้ายอมรับผลการกระทำที่เป็นข้อผิดพลาดของตนเอง					
32	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม					
33	ข้าพเจ้าช่วยเหลือภารกิจของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ตามสมควรที่ได้รับมอบหมาย					
34	ข้าพเจ้าเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง					
35	ข้าพเจ้าไม่เอาเปรียบเพื่อนในการทำงาน					
36	ข้าพเจ้าจะตักเตือนเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนกระทำความผิด					
37	ข้าพเจ้าจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของส่วนรวมตามความสามารถของตนเองเสมอ					
38	ข้าพเจ้าจะมีการวางแผนการทำงานทุกครั้งก่อนที่จะทำงานใด ๆ					
39	ข้าพเจ้าตั้งเป้าหมายในความสำเร็จของงานทุกครั้ง					
40	ข้าพเจ้าวางแผนในการเรียนเป็นลำดับขั้นตอนของช่วงชั้นเรียน					
41	ข้าพเจ้าวางแผนที่จะประกอบอาชีพในอนาคตไว้ชัดเจน					
42	ข้าพเจ้าอยากมีหน้าที่การงานที่ดีในอนาคต					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
43	ข้าพเจ้าอยากมีครอบครัวที่สมบูรณ์และมีความสุข					
44	ข้าพเจ้าอยากเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงของสังคมในอนาคต					
45	ข้าพเจ้าพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในรายวิชาที่มีปัญหา					
46	ข้าพเจ้าชอบศึกษาชีวประวัติของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต					
47	ข้าพเจ้ามีความพยายามและขยันเรียนเป็นประจำ ถึงแม้จะมีผลการเรียนในปัจจุบันจะไม่ดีก็ตาม					
48	ข้าพเจ้าพยายามหาโอกาสศึกษาต่อเพื่อที่จะได้มีโอกาสทำงานที่ดีและมั่นคงในอนาคต					
49	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนหนังสือมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต					
50	ข้าพเจ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับสุภาษิตไทยที่ว่าความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น					
51	ข้าพเจ้าชอบปรึกษากับคนที่มีความรู้ในเรื่องที่ข้าพเจ้าสนใจ					
52	ข้าพเจ้าสำรวจตนเองก่อนเสมอเมื่อจะตัดสินใจเลือกกระทำในเรื่องต่าง ๆ					
53	ข้าพเจ้าต้องการให้ผลงานที่กระทำออกมาดีที่สุด					
54	ข้าพเจ้าตั้งใจแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองเพื่อความสำเร็จในชีวิต					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
55	ข้าพเจ้ารู้เสมอว่าตนเองต้องการสิ่งใดในชีวิต					
56	ข้าพเจ้าเห็นด้วยว่าคนเราต้องรู้ว่าจะทำอะไรเพื่ออนาคต					
57	ข้าพเจ้าเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเป็นสิ่งที่มีค่าเสมอ					
58	ข้าพเจ้าไม่รู้สึกโกรธเมื่อถูกตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์					
59	ข้าพเจ้าไม่รู้สึกเสียใจเมื่อผิดหวัง					
60	ข้าพเจ้ารู้สึกว้าเหว่เมื่อมีความขัดแย้งกับเพื่อน					
61	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบได้อย่างเคร่งครัด					
62	ข้าพเจ้าสามารถอดทนต่อความก้าวร้าวของเพื่อนได้					
63	ข้าพเจ้าจะพยายามเตือนสติตนเองให้เอาใจใส่ต่อการเรียน					
64	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมความรู้สึกโกรธเมื่อถูกลงโทษที่ทำผิด					
65	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมอารมณ์ได้ทุกครั้งเมื่อโกรธ					
66	ข้าพเจ้าระมัดระวังเสมอไม่ให้กระทำในสิ่งที่ผิด ๆ					
67	ข้าพเจ้ามีสมาธิในการเรียน ถึงแม้เพื่อน ๆ จะคุยเสียงดัง					
68	ข้าพเจ้าจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ผิดกฎหมาย					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
69	ข้าพเจ้าจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ผิดศีลธรรม					
70	ข้าพเจ้าเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ ไม่พูดคุยกับเพื่อน ๆ					
71	ข้าพเจ้าอดทนต่อการรอคอยในการรับบริการต่าง ๆ					
72	ข้าพเจ้าสำรวมตนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ					
73	ข้าพเจ้ามักจะคิดถึงความรู้สึกของคนอื่นก่อนทำเสมอ					
74	ข้าพเจ้าทำทุกสิ่งที่ถูกต้อง ถึงแม้จะไม่มีใครรู้เห็นก็ตาม					
75	ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม					
76	ข้าพเจ้าคิดไตร่ตรองให้ละเอียดก่อนลงมือกระทำต่าง ๆ					
77	ข้าพเจ้าคิดว่าชีวิตเป็นสิ่งมีค่า จึงต้องใช้ชีวิตอย่างมีสติและด้วยความระมัดระวัง					
78	ข้าพเจ้าสามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้					
79	ข้าพเจ้าสามารถใช้จ่ายได้อย่างประหยัดและเหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจของตน					
80	ข้าพเจ้าไม่เคยนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว					
81	ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือเพื่อนตามความเหมาะสม และในสิ่งที่ถูกต้อง					
82	ข้าพเจ้าสามารถดูแลสุขภาพและอนามัยของตนเองให้แข็งแรงสมบูรณ์และดูดีอยู่เสมอ					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
83	ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น					
84	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล					
85	ข้าพเจ้ายอมรับมติของกลุ่มและปฏิบัติตามกติกาของกลุ่ม					
86	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามลำดับก่อนและหลังในการใช้บริการต่าง ๆ					
87	ข้าพเจ้าใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย					
88	ข้าพเจ้าจะไม่ยอมทำอะไรก่อน ถ้าไม่รู้จุดมุ่งหมายของการกระทำนั้น ๆ					
89	ข้าพเจ้าจะให้อภัยเพื่อน เมื่อมีการยอมรับความผิด					
90	ข้าพเจ้าจะพูดจาตกลงกับเพื่อนด้วยเหตุผลที่เห็นชอบด้วยกัน					
91	ข้าพเจ้าจะกำหนดเป้าหมายในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ					
92	ข้าพเจ้ายอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลอื่น					
93	เมื่อข้าพเจ้าต้องตัดสินใจ ข้าพเจ้าจะต้องฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ					
94	ข้าพเจ้าสามารถบอกจุดมุ่งหมายของการกระทำของตนเองได้					
95	ข้าพเจ้ายอมปรับปรุงตนเองตามคำวิจารณ์ที่เห็นว่าเป็นจริง					

ข้อที่	พฤติกรรมความมีวินัย	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
96	ข้าพเจ้าไม่โกรธถ้าเพื่อนร่วมงานโต้แย้งอย่างรุนแรงแต่มีเหตุผล					
97	ข้าพเจ้าทบทวนพฤติกรรมการกระทำของตนในแต่ละวัน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข					
98	ข้าพเจ้าทำอะไรต้องถามความคิดเห็นของพ่อแม่หรือผู้ปกครองก่อนตัดสินใจในการทำสิ่งนั้น					
99	เมื่อข้าพเจ้าจะซื้ออะไร จะต้องคิดถึงความคุ้มค่าในการซื้อ					
100	ข้าพเจ้าไม่ยอมใช้จ่ายเงินใด ๆ ทั้งสิ้นถ้าไม่เกิดประโยชน์					

รหัสโรงเรียน ☐☐
ลำดับที่ ☐☐☐☐☐☐

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง : ให้นักเรียนระบาย ● ลงในข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงของนักเรียน

5. เพศ

① ชาย ② หญิง

6. พื้นที่อยู่อาศัย

① ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

② นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

7. ผลการเรียน

① คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00

② คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 ถึง 2.99

③ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ถึง 4.00

8. อาชีพของผู้ปกครอง

① เกษตรกร

② ข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

② รับจ้าง

④ ธุรกิจส่วนตัว

⑤ อื่น ๆ โปรดระบุ .....

แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	ฉันรู้สึกอย่างไร ฉันก็แสดงออกอย่างนั้น					
2	ฉันรู้สึกอึดอัดหากต้องแสดงความคิดเห็น					
3	ไม่ว่าจะทำอะไร ฉันรู้สึกมั่นใจในสิ่งที่ทำ					
4	ฉันพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อให้ชีวิตของตนเองมีความหมายมากที่สุด					
5	ฉันชอบปฏิบัติตามคำแนะนำของคนที่ฉันไว้วางใจ					
6	ถึงแม้ว่าเพื่อนของฉันจะร้องไห้เสียใจ ฉันก็รู้สึกเฉย ๆ					
7	ฉันชอบทุก ๆ คนที่ฉันรู้จัก					
8	ฉันชอบช่วยเหลือผู้อื่น					
9	เมื่อฉันประสบปัญหา ฉันก็พยายามที่จะแก้ปัญหานั้น แม้ว่าจะมีอุปสรรคมากมายก็ตาม					
10	ฉันพยายามพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง					
11	พอจะเริ่มต้นทำอะไรใหม่ ๆ ฉันรู้สึกยุ่งยากลำบากใจ					
12	เมื่อมีปัญหา ฉันก็รู้ว่าจะจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร					
13	เวลาโกรธ ฉันไม่รู้ว่าจะระงับความโกรธนั้นได้อย่างไร					
14	ฉันรู้สึกว่าจิตใจของฉันว้าวุ่น					
15	ฉันทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความมั่นใจ					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
16	ฉันสามารถบอกได้ว่าตัวเองมีอารมณ์อย่างไร					
17	เมื่อฉันโกรธใคร ฉันสามารถบอกให้คนที่ฉันโกรธทราบได้					
18	ฉันไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง					
19	ฉันไม่ทราบเลยว่าตัวเองมีอะไรดีบ้าง					
20	ฉันค่อนข้างเชื่อมั่นความคิดของคนอื่นมากกว่าของตัวเอง					
21	ฉันสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี					
22	ฉันไม่กล้าบอกให้คนอื่นรู้ว่า ฉันหวังดีต่อเขา					
23	ฉันไม่รู้สึกอะไรที่จะเอาเปรียบคนบางคน					
24	ฉันอยากสมหวังในชีวิต แต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร					
25	ฉันมีประสบการณ์แปลก ๆ มากมายที่ไม่สามารถอธิบาย					
26	ฉันรู้สึกยุ่งยากใจที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง					
27	ไม่ว่าปัญหาที่ต้องเผชิญจะเลวร้ายเพียงใดฉันก็ไม่หวาดหวั่น					
28	ฉันควบคุมตนเองไม่ค่อยได้					
29	ฉันไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะมีความสุข					
30	ฉันพอใจทุก ๆ สิ่ง ทุก ๆ อย่างที่ฉันทำ					
31	ฉันรู้สึกไม่สบายใจที่จะบอกให้คนอื่นทราบว่าตัวเองรู้สึกอย่างไร					
32	เมื่อฉันไม่เห็นด้วยกับเรื่องใด ฉันกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
33	ฉันเคารพในศักดิ์ศรีของตนเอง					
34	ฉันเคยประสบความสำเร็จเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชีวิต					
35	ฉันชอบให้คนอื่นตัดสินใจให้					
36	เพื่อน ๆ ของฉันชอบปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับฉัน					
37	ฉันไม่ชอบปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับเพื่อน ๆ					
38	เพื่อนบางคนพูดว่า เขาไม่สามารถพึ่งพาฉันได้					
39	ไม่ว่าจะประสบปัญหาอะไร ฉันจะปรึกษาคนที่ฉันไว้วางใจ					
40	เพื่อน ๆ ไม่ค่อยเข้าใจความคิดของฉัน					
41	มันยากมากที่ฉันจะเปลี่ยนความคิดความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง					
42	ฉันสามารถจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นได้โดยไม่หวาดวิตก					
43	ฉันทนไม่ได้ที่จะให้ใครมาเอาเปรียบ					
44	ฉันรู้สึกว่าตัวเองยิ้มยาก					
45	ฉันหวังว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ฉันทำจะต้องดีที่สุด					
46	มันยากที่จะเข้าใจความรู้สึกของตัวเอง					
47	แม้ว่าฉันอยากจะปฏิเสธ ฉันก็ไม่กล้าปฏิเสธ					
48	ฉันรู้สึกไม่ค่อยพอใจตนเอง					
49	ชีวิตของฉันไม่ค่อยจะมีความหมาย					
50	ฉันรู้สึกยุ่งยากใจที่จะต้องตัดสินใจด้วยตนเอง					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
51	ถ้าฉันเดินไปพบเด็กที่กำลังร้องไห้เพราะหลงทางกับพ่อแม่ ฉันจะให้ความช่วยเหลือ					
52	ฉันเป็นคนร่าเริง					
53	ในบางสถานการณ์ ถ้าฉันสามารถทำผิดกฎระเบียบได้ ฉันก็จะทำ					
54	ฉันพยายามถ่วงเวลาในการแก้ปัญหาจนกว่าจะมีเวลาที่จะคิดอย่างรอบคอบ					
55	ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น ฉันพยายามจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง					
56	ฉันพร้อมที่จะเปลี่ยนนิสัยบางอย่างของตนเอง					
57	เวลาฉันเครียด ฉันจะทำอะไรไม่ถูก					
58	ไม่ว่าจะเถียงกับใคร ยิ่งเถียงเสียงของฉันก็ยิ่งดังขึ้น ๆ จนคนรอบข้างบอกให้ลดเสียง					
59	ชีวิตของฉันค่อนข้างสดใส					
60	ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใด ฉันก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค					
61	มันยากที่จะแสดงออกตามความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง					
62	ฉันกล้าบอกคนอื่นว่าตนเองคิดอย่างไร					
63	ถ้าเป็นไปได้ ฉันก็ไม่อยากเป็นอย่างที่ฉันเป็นในปัจจุบัน					
64	ฉันไม่ค่อยสนใจอะไรอย่างจริงจังนัก					
65	ฉันรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ					
66	ฉันใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น					
67	ฉันไม่มีปัญหาในการคบเพื่อน					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
68	ฉันให้ความเคารพนับถือผู้อื่น					
69	ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอะไร ฉันก็สามารถแก้ปัญหานั้นได้					
70	ฉันชอบจินตนาการและคิดฝันไปเรื่อย ๆ					
71	ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ฉันก็ปรับตัวได้					
72	ฉันพยายามลืมเรื่องที่ทำให้ฉันเสียใจ แต่ก็ลืมไม่ลง					
73	ฉันไม่ค่อยอดทน					
74	ฉันพอใจชีวิตของตนเอง					
75	แม้ว่าฉันจะหมดกำลังใจ ฉันก็พยายามสู้ต่อไป เพื่อความสำเร็จในชีวิต					
76	ฉันสามารถรู้ว่าตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไร					
77	เพื่อน ๆ คิดว่าฉันไม่ค่อยกล้าแสดงออก					
78	ฉันรู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่มีความสุข					
79	ฉันรู้สึกภูมิใจ หากได้คิดสร้างสรรค์อะไรใหม่ ๆ					
80	ฉันรู้สึกว่าฉันยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น					
81	ฉันมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
82	เพื่อน ๆ รักและไว้ใจฉัน					
83	ฉันคิดว่าทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
84	ในการแก้ปัญหาใด ๆ ฉันรู้สึกว่ามันยากที่จะตัดสินใจว่าคำตอบใดหรือทางออกใดจะเป็นคำตอบหรือทางออกที่ดีที่สุด					
85	เรื่องบางเรื่องฉันก็ชอบพูดต่อเติมเสริมแต่งขยายความจนเกินความเป็นจริง					
86	ไม่มีความจำเป็นอะไรที่ฉันต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
87	ฉันรู้ว่าจะทำจิตใจของตนเองให้สงบได้อย่างไร					
88	เมื่อฉันอยากได้อะไร ฉันก็ต้องหาทางเอาให้ได้					
89	ฉันเป็นคนสนุกสนาน					
90	เมื่อคิดจะทำอะไร ฉันรู้สึกล่วงหน้าว่าจะทำไม่สำเร็จ					
91	เวลาที่ฉันโกรธ ฉันก็รู้ว่าอะไรทำให้ฉันโกรธ					
92	ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเอง					
93	ฉันเป็นคนคล่องแคล่วว่องไว					
94	ฉันมีความสุข ถ้าได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ					
95	ฉันต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มมากกว่าที่กลุ่มจะต้องการฉัน					
96	ฉันทนไม่ได้ที่เห็นคนอื่นทุกข์ยากลำบาก					
97	เพื่อน ๆ ชอบคบฉัน					
98	เมื่อประสบปัญหา ฉันพยายามคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะแก้ไขปัญหานั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้					
99	ฉันสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้					
100	ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น					
101	ฉันรู้สึกทนไม่ได้ที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิตซ้ำแล้วซ้ำอีก					
102	ฉันค่อนข้างจะเอาแต่ใจตัวเอง					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
103	เพื่อน ๆ มักจะพูดว่า ชีวิตของฉันค่อนข้างเศร้า					
104	ฉันรู้สึกยุ่งยากลำบากใจที่จะพูดถึงความรู้สึกของตนเอง					
105	ฉันรู้สึกพอใจรูปร่างหน้าตาของตนเอง					
106	ฉันพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความสุขในชีวิต					
107	ฉันพยายามจะไม่ทำให้คนอื่นเสียใจหรือไม่สบายใจ					
108	ฉันค่อนข้างเข้ากับคนอื่นได้ยาก					
109	โดยทั่วไป ฉันมักจะพบอุปสรรคมากมายในการแก้ปัญหา ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหานั้น ๆ ได้					
110	มันยากที่จะรักษาทุกสิ่งทุกอย่างให้เหมือนเดิม					
111	ถ้าฉันถูกบังคับให้ออกจากบ้าน ฉันก็ไม่รู้จะทำอย่างไร					
112	ฉันเชื่อว่าฉันสามารถจัดการปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้					
113	ฉันหงุดหงิดง่าย					
114	ฉันอยากมีความสุขมากกว่าปัจจุบัน					
115	เมื่อพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียของตนเองฉันก็มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง					
116	ฉันคิดไม่ค่อยออกว่าฉันต้องการอะไรในชีวิต					
117	มิตรภาพมีค่ามากสำหรับตัวฉันและเพื่อน ๆ					

ข้อที่	พฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์	ระดับการแสดงพฤติกรรม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
118	เวลาฉันเครียด ฉันจะวิตกกังวลและกระวนกระวายใจ					
119	ฉันค่อนข้างโกรธง่าย					
120	ฉันมีความสุขที่ได้พักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์					
121	ฉันมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น					
122	ฉันชอบทำตัวให้สดชื่นมีชีวิตชีวา					
123	คนมักคิดว่าใคร ๆ ก็รู้จักฉัน					
124	ฉันไม่ค่อยได้ติดต่อกับเพื่อน ๆ					
125	ฉันได้ตอบข้อความต่าง ๆ ของแบบสอบถามชุดนี้ครบทุกข้อแล้ว					

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบวัดความมีวินัย
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบวัดความมีวินัย
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ	เกิดพิทักษ์	ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร	ฉัตรศุภกุล	ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.เวธนี	กรีทอง	ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร	ประเสริฐสุข	ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา	วัฒนะคีรี	ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด	ภิญโญอนันตพงษ์	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. รองศาสตราจารย์นิภา	ศรีไพโรจน์	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ค.

รายชื่อโรงเรียนในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัย

รายชื่อโรงเรียนในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัย

รายชื่อโรงเรียนในการหาประสิทธิภาพเครื่องมือแบบวัดความมีวินัย

1. โรงเรียนนนทรีวิทยา	กรุงเทพมหานคร
2. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่	จังหวัดนนทบุรี
3. โรงเรียนบางปลาม้าวิทยา (สูงสุขุมาลผดุงวิทย์)	จังหวัดสุพรรณบุรี

รายชื่อโรงเรียนในการเก็บข้อมูลทำวิจัย

1. โรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

1.1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี	กรุงเทพมหานคร
1.2 โรงรียนนวมินทราชูทิศเบญจมราชาลัย	กรุงเทพมหานคร
1.3 โรงเรียนนนทบุรีวิทยา	จังหวัดนนทบุรี

2. โรงเรียนนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

2.1 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย	จังหวัดสุพรรณบุรี
2.2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	จังหวัดสระบุรี
2.3 โรงเรียนพระนารายณ์	จังหวัดลพบุรี